Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Kandidatuppsats

RYSK02
HT14
Handledare: Anastasia Karlsson

Gästarbetare eller arbetsmigrant?

En lingvistisk-kvantitativ studie om vardagskommunikation och stereotypbildning i Ryssland

Henrik Toremark

Abstract

Ryssland är världens näst största mottagarland för invandring och den ryska allmänheten är orolig över inflödet av legal och illegal arbetskraft från främst de postsovjetiska länderna. Denna sociolingvistiska studie undersöker fyra uttryck som antas användas för att rubricera arbetsmigranter; *gastarbajter*, *trudovoj migrant*, *uzbek* och *tjurka*. Rubriceringar av arbetsmigranter antas bära denotativa och konnotativa innebörder som bidrar till att skapa och förstärka attityder gentemot arbetsmigrantgruppen. Med utgångspunkt i internationell och rysk forskning undersöks den ryska allmänhetens attityd gentemot arbetsmigranter inom kontexterna brottslighet och gränsskydd samt social och ekonomisk otrygghet. För att ringa in rubriceringarnas direkta och indirekta innebörder studeras begreppens kontextförekomst inom ramarna för en ordboks- och mediekorpusanalys. Studiens huvudmoment utgörs av en enkätundersökning som avser att mäta attityden förknippad till vart och ett av begreppen. Enkätanalysen påvisar att *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek*, vars denotativa laddning är neutral, ofta förknippas med en negativ attityd, särskilt vid kommunikation som rör brottslighet. Begreppet *tjurka* är, trots en starkt negativ denotativ laddning, neutralt laddat i vardagsspråk inom den ”ryska gruppen”. Med hjälp av en kombinerad problematisering av korpus- och enkätundersökningen dras slutsatsen att rubriceringar med neutral denotation kan ha en negativ konnotation om de ofta förekommer i en negativ kontext och vice versa.

Nyckelord: Korpusanalys, enkätundersökning, sociolingvistik, rubricering, framing, priming, Ryssland, ryska, migration, arbetsmigration, attityd
Antal ord: 8634

Innehållsförteckning

1 Inledning ... 5
1.1 Syfte ... 5
1.2 Problemformulering ... 6
1.3 Avgränsingar ... 6
2 Teori ... 8
2.1 Kontext för social bedömning ... 8
2.2 Inramning (*framing*) ... 8
2.3 Gruppkategorisering ... 9
2.4 Hypoteser ... 10
3 Metod och material ... 11
3.1 Val av fall ... 11
3.2 Tillvägagångssätt ... 11
3.2.1 Lexikal betydelse ... 12
3.2.2 Korpuslingvistik ... 12
3.2.3 Enkätundersökning ... 14
4 Begreppsdefinition ... 18
4.1 Lexikal betydelse ... 18
4.2 Korpusanalys ... 19
4.3 Sammanfattning ... 22
5 Resultat ... 23
5.1 Respondentgruppen ... 23
5.2 Resultat av orden ... 24
5.2.1 Svarskala ... 24
5.2.2 Inledande kommentarer ... 25
5.2.3 A: Brottslighet och gränsskydd ... 26
5.2.4 B: Social och ekonomisk otrygghet ... 29
5.3 Hypotesprövning ... 33
5.4 Problematisering av rubriceringarna ... 33
6 Slutsats och förslag till framtida forskning ... 36
7 Referenser ... 38

8 Appendix 42
8.1 Bakgrundsinformation 42
8.2 Korpusanalys 43
8.3 Enkätsundersökning 44
8.3.1 ATII Europa 44
8.3.2 ATII Ryssland 45
8.3.3 Inledningsbrev 46
8.3.4 Frågor om respondenten 47
8.3.5 Påståenden 48

1 Inledning

Ryssland är världens näst efter USA största mottagarland av invandrare. En stor del av invandrarna immigrerar till Ryssland för att arbeta. För närvarande befinner sig cirka 1,7 miljoner arbetsmigranter sig lagligt i Ryssland. Antalet illegala arbetsmigranter är okänt men uppskattas till miljoner. Trots att utländsk arbetskraft är ett välkänt inslag i den ryska samhällsbilden, bland annat på byggarbetsplatser, inom handeln och i tillverkningsindustrin, välkomnas arbetsmigranterna inte öppenhjärtat av den ryska befolkningen. Invandrare är, liksom i många andra länder, segregerade från den inhemska befolkningen och möts av diskriminering och sämre villkor på arbetsmarknaden. Dessutom har antalet våldsbrott mot utländska medborgare har ökat årligen under hela 2000-talet. I samband med att lagstiftningen om arbetskraftsinvandring hårdnade, bland annat genom införandet av prov i ryska språket, historia och lagstiftning, år 2015 riskerar andelen illegala arbetsmigranter öka och situationen att förvärras ytterligare (appendix 8.1).

I Sverige debatteras flitigt hur politiskt korrekta olika både skenbart neutrala och stötande uttryck (exempelvis pepparkaksgubbe och lapp) tillskriver den åsyftade individen särskilda karaktäristika. I Ryssland förekommer sällan någon diskussion kring karaktäristikan som olika begrepp och benämningar tillskriver objektet. Många ryssar påstår att det är uppenbart vilket uttryck som kan användas av vem och i vilken situation. Men vilka generella slutsatser är möjliga att dra kring hur enskilda begrepp används?

Den här studien tar pulsen på attityden hos den ryska befolkningen gentemot arbetsmigranter utifrån vilket begrepp för att beskriva dem som används. De fyra begrepp som undersöks är *trudovoj migrant* (arbetsmigrant), *gastarbajter* (gästarbetare), *uzbek* (uzbek[1]), *tjurka* (gravt stötande uttryck som används för att kännetecknа arbetsmigrant).

1.1 Syfte

Studiens övergripande syfte är att undersöka om och hur skillnader i rubricering (*labeling*) påverkar hur arbetsmigranter värderas i attityder och

[1] Uzbeker är Rysslands största enskilda arbetskraftsinvandringsgrupp.

åsikter av den ryska befolkningen. Studien avser att tolka känslomässigt baserad information genom att skapa förståelse för de denotativa och konnotativa komponenterna hos fyra begrepp som används i vardagstal för att beskriva arbetsmigranter. Den denotativa komponenten betecknar den direkta, lexikala betydelsen och återfinns ofta i ordböckerna. Den konnotativa komponenten har en indirekt betydelse, som antyds eller associeras med begreppet. Skillnaden kan illustreras med en jämförelse mellan hus och hem. Båda har en liknande denotativ betydelse, medan hem har en starkare känslomässig konnotation än hus (jmfr. Barchard *m.fl.*, 2013:332).

I samtida ryska rubriceras i vardagskommunikation (i media, sociala medier och konversationer mellan människor) utländska arbetsmigranter bland andra *gastarbajter*, *trudovoj migrant*, *tjurka* och *uzbek.* I studien påstår jag på intet vis att orden är synonyma ur varken en denotativ eller konnotativ synvinkel. Utgångspunkten är snarare att en djupare förståelse för de enskilda begreppens denotativa och konnotativa komponenter kan öka förståelsen för hur attityder och åsikter gentemot arbetsmigranter skapas och vidmakthålls.

Det inomvetenskapliga syftet med studien är att öka förståelsen kring huruvida olika uttryck stipulerar skilda kännetecken i ryskan. Företeelsen har tidigare påvisats i det engelska språket i undersökningar i bland annat Australien (jmfr. Augustinos och Quinn, 2003) och USA (Ommundsen m.fl, 2014). Studiens utomvetenskapliga syfte är att öka förståelsen kring vilka begrepp som ligger till grund för uppkomst och vidmakthållande av attityder och åsikter gentemot arbetsmigranter. Attityder och åsikter antas påverka bildning av fördomar och stereotyper, vilka i sin tur leder till diskriminering, nedsättande behandling och bristande tolerans gentemot icke-ryska samhällsgrupper i allmänhet och arbetsmigranter i synnerhet i Ryssland.

1.2 Problemformulering

Mot denna bakgrund har följande frågeställning formulerats:

Hur påverkar rubricering med begreppen ’gastarbajter’, ’trudovoj migrant’,’uzbek’ och ’tjurka’ den ryska befolkningens samtida attityder och åsikter kring utländska arbetsmigranter?

1.3 Avgränsingar

Det är i post-sovjetisk kontext komplicerat att definiera och urskilja vem som inkluderas i den ryska befolkningen. Tack vare den sovjetiska synnerligen aktiva interna migrationspolitiken har många ryska medborgare,

före detta Sovjetmedborgare och etniska ryssar utanför Ryssland en mångfacetterad bakgrund och svårigheter att peka ut *en* plats för sina rötter eller etnisk tillhörighet. Samtidigt kan en Moskvabo som sällan rest i österled stå inför en svår situation då hon eller han ska särskilja en tillflyttad jakut från en tadzjik. Risken att dra alla ”invandrare” över en kam är uppenbar. Den här studien avser att skapa en “rysk grupp” och en “icke-rysk grupp”, men medger att en sådan konstruktion kan verka förvirrande eller upprörande för respondenterna (jmfr. Alexeev, 2011:515). För att vara en del av den ”ryska gruppen” skall personer i fråga ha ryska språket som modersmål, vara född i Ryssland eller ha levt i Ryssland i minst fem år. De som inte uppfyller kraven tillhör den ”icke-ryska gruppen”.

Det finns en mängd begrepp utöver de fyra undersökta som kan förknippas med arbetsmigranter. Dessa begrepp är utelämnade på grund av studiens begränsade omfattning.

För att skapa en kritisk storlek på materialet i korpusundersökningen används media- och bloggpublikationer från år 2000 till år 2014. Avgränsingen i tid är lämplig eftersom den moderna användningen av de stötande uttrycken tillkom i samband med en ökad arbetskraftsinvandring under slutet av 1990-talet (jmfr. Alenitsyn, 2010).

2 Teori

2.1 Kontext för social bedömning

Människor konstruerar och försöker förstå sin sociala omvärld på olika vis. Strategierna lägger grunden för beteenden hos människor. Människor konstruerar, enligt Aronson, sällan sin omvärld isolerat från sin omgivning. Snarare är konstruktionen helt beroende av kommunikationen med omgivningen. *Vem* säger *hur* och vad *till vem*? (Aronson, 1999:73).

Människor gör bedömningar utifrån åsikter och attityder. Åsikter är enskilda individers förståelse för vad som är den faktiska sanningen. Attityder innehåller analytiska och känslomässiga komponenter och är svårare att förändra än åsikter (*ibid.*,1999:112).

Åsikter och attityder förbereder människor på att bedöma och bemöta dittills okända människor och situationer. *Priming* är en strategi för människor att göra förenklade bedömningar, genom att förlita sig på befintliga åsikter och attityder inhämtade i samband med tidigare händelser, snarare än att gång efter gång behöva ta ställning till situationsspecifik information (*ibid.*, 1999:121ff). *Priming* används vanligtvis av individer som saknar kunskap eller information om människan eller situationen som bedöms (*ibid.*, 1999:141).

Sociala ställningstaganden i igenkännbara situationer baseras således på hur individens åsikter och attityder omedvetet konstruerats vid ett tidigare tillfälle. Människor som vi ännu inte vet något om bedöms, enligt Aronson, av individen utifrån dess tilltänkta egenskaper. Aronson varnar för att människors tendens att förbise eller ignorera aktuell information riskerar att skapa partiskhet och fördomar (*ibid.*, 1999:121ff).

2.2 Inramning (*framing*)

Åsikter och attityder utväxlas, försvagas och förstärks mellan människor i kommunikation. Utbytet av åsikter i konversationer, diskussioner och utläggningar erbjuder den åhörande människan (båda diskussionspartnerna kan vara mottagare) ett sätt att bringa klarhet i nya fenomen genom att tillskriva dem karaktäristika. Karaktäristikan har ofta en positiv eller negativ laddning eller konnotation, *framing* (Aronson, 1999:125ff).

Ramarna (*frames*) utgör gränsstrukturen för en individs bedömningar.

”Ramar lever ett dubbelliv (...) ramar är tolkningsstrukturer inbäddade i (...) diskursen. På detta användningsområde är de retoriska vapen (...) Samtidigt lever ramar i medvetandet. De är kognitiva strukturer som hjälper enskilda medborgare att skapa klarhet i frågor (...)”
(fri översättning av Kinder och Sanders, 1996:164)

Kommunikation utgör en huvudsaklig källa i bildandet och det fortgående vidmakthållandet av individers ramar. Druckman påstår att vi först och främst påverkas av kommunikation med familj och vänner, men även av information från media och offentliga institutioner. Ramarna utnyttjas av talaren som retoriska vapen. *Framing effects* beskriver hur åhöraren påverkas av kommunikation inom sin socio-kulturella kontext (Druckman, 2011:282f). Påverkan formas utifrån centrala, särskilda begrepp, så kallade rubriceringar. Rubriceringar kan, på grund av att de förknippas med särskilda konnotationer, väcka särskilda känslor och därmed bidra till bildandet av nya attityder hos individer (Söderlund, 2007:171).

2.3 Gruppkategorisering

Attityder och åsikter kan ge upphov till kategorisering av människor. En vanlig kategorisering är att dela in människor i två grupper, ”de våra” (*in-group; den ”ryska gruppen”*) och ”de andra” (*out-group; den ”icke-ryska gruppen”*). Enligt Aronson leder gruppkategoriseringen till *priming* strategier. Medlemmar i ”de våra” tillskriver enskilda individer inom (”de våra”) och utom (”de andra”) gruppen särskild karaktäristika utan hänsyn till dess personliga egenskaper, det vill säga stereotypisering (1999:144f). Keum m.fl. påvisar att framställningen av ”de andra” som grupp, utan hänsyn till enskilda individer, gör att reaktioner och reflektion uteblir hos ”de våra” (Keum m.fl. 2005:335).

- ”de våra” tenderar att se sig själva överlägsna ”de andra” och bedömer att de bör belönas för samt att
- ”de våra” bedömer sig vara mer lika varandra än ”de andra” (sk. *in-group favoritism, minimum group paradigm och homogenity effects*; Aronson 1999:144f och jmfr. Söderlund 2007:173).

Deaux m.fl. kopplar en stark gruppattityd till välvilja gentemot kollektiva åtgärder för att befästa eller skydda den egna gruppens position (2006:124f).

2.4 Hypoteser

Att tolka attitydvärdering från kommunikationsperspektivet kan klargöra hur rubriceringar och ramar påverkar attityder hos en grupp människor. Studien utgår ifrån att många ryssar anser sig själva tillhöra en ”rysk grupp”, som tillskriver sina egna och medlemmar i den ”icke-ryska gruppen” särskild karaktäristika. Inom den ”ryska gruppen” skapas enligt Aronsons och Druckmans teoribildning ramar för stereotypliknande bedömning, med koppling till karaktäristika, av den ”icke-ryska” gruppen. Den ”ryska gruppen” förutsätts använda särskilda begrepp för att rubricera medlemmar i den ”icke-ryska gruppen”. Rubriceringarna innehåller analytiska och känslomässiga komponenter, med nära koppling till ramarnas karaktäristika, som antas förstärka och vidmakthålla attityder gentemot objekten. Studiens mål är att undersöka rubriceringarnas analytiska och känslomässiga komponenter genom att fokusera begreppets konnotation. Rubriceringarna utbyts, diskuteras, förstärks och försvagas i skriftlig och muntligt informations- och åsiktsutbyte, kommunikation, som därmed bedöms vara ett lämpligt undersökningsmedium.

Den här studien behandlar den ”ryska gruppens” inställning gentemot arbetsmigranter. Hypoteserna formuleras mot det egna antagandet om att rubriceringarna *gastarbajter* och *tjurka* oftare än *trudovoj migrant* och *uzbek* förekommer i en kontext dominerad av negativa attityder och händelser. En kvalificerad gissning är därmed att *gastarbajter* och *tjurka* förknippas med mer negativa konnotationer än *trudovoj migrant* och *uzbek*. Enligt teoribildningen bidrar konnotationer till positiva alternativt negativa attityder gentemot objektet (den ”icke-ryska gruppen”) hos allmänheten (den ”ryska gruppen”). Utifrån ovanstående resonemang och frågeställningen formuleras följande två hypoteser:

H1: *trudovoj migrant* är förknippad med en mer positiv attityd än *gastarbajter*

H2: *uzbek* är förknippad med en mer positiv attityd än *tjurka*

3 Metod och material

3.1 Val av fall

Den ryska ekonomin är beroende av utländsk arbetskraft för att kunna växa (appendix 8.1). I samband med att utländska arbetsmigranter utsätts för övergrepp, exempelvis våld, diskriminering och utnyttjande, är det aktuellt och viktigt att undersöka orsakerna för att kunna motverka dem. En orsak till att övergreppen tillåts fortgå är spridandet av stereotyper och fördomar. I teoriavsnittet underbygger studien påståendet att stereotyper och fördomar tar sitt ursprung i kommunikation. Genom att undersöka media, social media och attityd genomgenom kontext- och enkätundersökning avser studien spegla muntlig och skriftlig kommunikation inom den ”ryska gruppen”.

Inom den ”icke-ryska gruppen” undersöks två begreppsgrupper som är förknippade med arbetsmigranter. Fokus för den första gruppen ligger på statusen *migrantarbetare* (i motsättning till exempelvis student) och avser migranter utan ryskt medborgarskap. I gruppen undersöks begreppen *trudovoj migrant*, vilket antas vara neutralt, och *gastarbajter*, vilket antas vara stötande. Andra gruppen betonar arbetsmigrantens geografiska bakgrund. Den största utomeuropeiska arbetsmigrantgruppen kommer ifrån Uzbekistan. Den ”icke-ryska” gruppen antas inte ha ryskt medborgarskap. I gruppen undersöks det neutrala begreppet *uzbek* och en starkt nedsättande variant, *tjurka*.

3.2 Tillvägagångssätt

Utgångspunkten för min studie är att utnyttja i första hand primärmaterial för att öka kunskapen kring hur ett antal socio-kulturella kontexter är förknippade med rubriceringar av arbetsmigranter. En kvantitativ primärmaterialbaserad studie tillvaratar möjligheten att skapa ett objektivt, pålitligt och generaliserbart material (Brown, 2005: 19.2.5.1). Studien har, i enlighet med hypotetisk-deduktiv metod (jmfr. Teorell och Svensson, 2007:50), formulerat två hypoteser som knyter rubricering (*labeling*), den oberoende variabeln, till attityd- och åsiktsbildning, den beroende variabeln. Om hypoteserna kan bekräftas i den kvantitativa undersökningen har teoribildningen förklaringskraft. Kvantitativa studier är lämpliga för explicit eller implicit prövning av teorihärledda hypoteser. För att tolka resultatet

från den kvantitativa studien utnyttjas metod hämtad ur den deskriptiva statistiken (jmfr. Brown, 2005:19.1f). Kvantitativ forskning är lämplig i samband med kartläggning av ett samhällsfenomen som inte tar hänsyn till enskilda individers åsikter (*ibid.* 2005:19.2.5.1).

I första steget av studien förklaras den teoretiska ansatsen hur en viss typ av rubricering av arbetsmigranter genom konnotationer leder till attityd- och åsiktsbildning. I andra steget beskriver studien rubriceringarnas denotativa innebörd för utländska arbetsmigranter genom att undersöka lexikal betydelse och kontext i form av en ordboks- och korpusdatabasundersökning. I tredje steget mäts den ryska befolkningen attityd gentemot arbetsmigranter i en frågeenkät för att påvisa rubriceringarnas konnotativa innebörd. För att maximera studiens reliabilitet och operationalisering beskrivs i följande stycken steg för steg hur de olika analyserna förberetts, genomförts och tolkats (jmfr. Brown, 2005:19.3.1).

3.2.1 Lexikal betydelse

Begreppens lexikala betydelse kontrollerades i några moderna ryska tolkordböcker samt den ryska slangordboken för att klargöra eventuell stötande denotation.

3.2.2 Korpuslingvistik

Korpuslingvistik erbjuder ett empiriskt verktyg för att studera språk. Observationerna av korpusmaterialet används för att göra generaliseringar kring begreppsdefinitioner, grammatik och semantik (Stubbs, 2005:6.1). Metoden är relativt ny och hjälper akademin att göra kvalitativa och kvantitativa undersökningar av textmassor. En av korpuslingvistikens huvudsakliga uppgifter är att finna kondordanser (*concordance*), vilket innebär att förstå kontexten kring ett ord, en del av ett ord eller en fras. I den här studien, utnyttjar jag metoden KWIC (*Key Word In Context*) för att påvisa att de undersökta uttrycken jämförelsevis ofta förekommer i en kontext med negativ konnotation (McEnery och Hardie, 2012:1f,35). Frekvensundersökningar inom korpuslingvistiken bygger ofta på deskriptiv statistik (jmfr. McEnery och Hardie, 2012:48f). Jag har valt att jämföra två råa frekvenser, det vill säga det relativa antalet förekomster av ett särskilt fenomen, i syfte att skapa en normaliserad frekvens. En normaliserad skala likställer två frekvenser som baserats på olika undersökningar (ibid. 2012:49f).

nf = (antal förekomster av ordet i korpusmaterialet / korpusmaterialets storlek) * normaliseringsbas

Normaliseringsbasen i den här studien är 100. Den normaliserade frekvensen uttrycker därmed i hur många procent av korpusmaterialet som det undersökta ordet förekommer (jmfr. McEnery och Hardie, 2012:50).

Syftet med korpusundersökningen inom ramarna för den här studien är att underbygga att de undersökta uttrycken *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* förekommer oftare än motsvarande neutrala uttryck som används för att beskriva en individ i den ”ryska gruppen”. Studien undersöker *rabotnik* (arbetare) och *russkyj* (rysk) som referensuttryck. Målet är att påvisa att de undersökta uttrycken förekommer oftare än referensuttrycken i samband med fenomen som negativt förknippas med invandring i den ”ryska gruppen”. Den inhemska gruppen förknippar invandring särskilt negativt med brottslighet, bristfälligt gränsskydd samt social och ekonomisk otrygghet, enligt Ommundsen och Larsen (1997) och Alexeev (2011).

Den här studien jämför konkordanser genom att mäta i hur många texter de undersökta begreppen, respektive ett motsvarande mer neutralt begrepp, förekommer i samma sats. Boomgarden och van Klingeren betonar att media är källan för stora delar av människors informationsinhämtning och påvisar att medias framställning av invandring har en direkt påverkan på allmänhetens attityd- och åsiktsbildning gentemot fenomenet (2011:8). Tendensen att skapa subjektivt laddade kontexter och sprida dem genom informationskanaler tillgängliga för allmänheten lägger grunden till bildning och förstärkande av vinklade attityder och åsikter (Boomgarden och van Klingeren, 2011:18f). Det totala antalet källor i studien, bestående av skriven text utgiven av rysk regional och federal media, lokala, regionala och federala myndigheter i Ryssland, större bloggar och inlägg på sociala medier, omfattar 36 629 källor. Materialet representerar samtida tryckt ryska från både privata och offentliga utgivare i hela landet.

Begreppen *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* har förekommit i minst hundratusentals publikationer mellan år 2000 och 2014. Det fjärde begreppet, *tjurka*, förekommer i betydligt färre fall i tryckta publikationer, i många fall under dess ursprungliga betydelse, vedträ, och är därför inte meningsfullt att undersöka inom ramarna för en korpusanalys (appendix 8.2).

Korpusanalysen genomfördes med hjälp av onlineresursen Integrum. Integrum används av ryska och utländska företag för attityd- och åsiktsundersökningar i media och på sociala medier. Integrum innehåller det mest omfattande materialet för att undersöka moderna publikationer i Ryssland (Integrum.ru, 2015).

Sökningen inbegrep undersökningsbegreppen *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* samt jämförelseparametrarna *rabotnik* och *russkyj*. Valet av jämförelseparametrarna baseras på behovet av en motsvarande term som beskriver inhemska arbetare respektive nationalitet.

I första steget i korpusanalysen mättes det totala antalet förekomster av respektive ord i korpusdatabasen.

I andra steget mättes i hur stor andel av dokumenten de respektive begreppen och jämförelseparametrarna förekommer i samma mening som någon av orden som beskriver ett ”invandringsrelaterat” fenomen och formar variabler, redovisade i en normaliserad frekvens/procent. Fenomenen, som representerar den ryska befolkningens främsta orosmoment (negativa upplevda och känslomässiga komponenter) i relation till invandring, är indelade i två grupper som härletts från Ommundsen och Larsen (1997) och Alexeev (2011) (se appendix 8.1), nämligen:

A. Brottsbekämpning och gränsskydd: Kriminell (криминал*) eller brottslig (преступн*) samt gränsskydd (грани*) eller deportation (депорт*)
B. Social och ekonomisk trygghet: Integration (ассимиляц*), trygghet (безопасн*) och skatter (налог*)

I ett fåtal fall har begreppens stötande konnotation diskuterats offentligt. Några kortfattade exempel tas upp. Grunden till valet av fallbeskrivningen vilar på sökningar via sökmotorn *Yandex.ru*.

3.2.3 Enkätundersökning

För att ge en spegling av den samtida attityden hos den ryska allmänheten gentemot arbetsmigranter baserades analysen på en frågeenkät (appendix 8.3). Enkätundersökningens mål är att öka förståelsen för huruvida skapandet av attityder kring arbetsmigranter i Ryssland kan spåras bakåt till den terminologi som används för att rubricera dem. Tillskriver respondenterna omedvetet särskilda uttryck en viss karaktäristika?

En frågeenkät innebär att forskaren vänder sig till slumpartat utvalda personer i den undersökta populationen för att fråga dem hur de upplever ett visst fenomen. Med andra ord medför studien en risk att respondenterna kanske väljer att ge mer eller mindre ”socialt accepterade” svar än om studien hade bedrivits utan deras vetskap till exempel genom avlyssning av samtal (jmfr. Brown, 2005:19.2.2). Undersökningen är inte statistisk såtillvida att jag avser finna samband mellan exempelvis köns- eller socioekonomisk grupptillhörighet för att förklara en viss attityd. Snarare är jag intresserad av att skapa ett mätinstrument för attityd hos respondenterna (jmfr. Trost 2007:11). Därmed är utgångspunkten att urvalet, på ett inom ramarna för denna relativt begränsade studie på bästa sätt, ska skapa ett representativt urval för den ryska befolkningen (*ibid.*, 2007:29). Jag är angelägen om ett relativt jämnt antal män som kvinnor tillfrågas, att respondenterna har varierande socioekonomisk bakgrund samt kommer ifrån olika delar av landet. Respondenter i alla åldrar kan besvara enkäten.

Urvalsprocessen bestod av bekvämlighetsurval, snöbollsurval och strategiskt urval (Trost, 2007:31ff). Enkäten distribuerades via sociala medier i första hand till vänner och bekanta i olika delar av Ryssland,

bekvämlighetsurval, som i sin tur delade enkäten med vänner och bekanta, snöbollsurval. I nästa steg tillämpades ett strategiskt urval. Ett tiotal grupper på det sociala nätverket *vkontakte.ru* kontaktades med en förfrågan om att publicera enkäten för sina medlemmar. Enkäten publicerades av *Filologitjeskaja deva* [den filologiska jungfrun] med 144 000 medlemmar, *Filologi-ljubiteli i jazykovedy-man'jaki* [filologibeundrare och lingvistikgalningar] med 22 000 medlemmar, *Lingvovesti: yasyki i lingvistika* [lingvovesti: språk och lingvistik] med 5000 medlemmar och *My filologi – nam ne nado* [Vi är filologer, vi behöver det inte] med 4500 medlemmar. Det var endast grupper med språkvetenskap som publicerade undersökningen. Det finns därmed anledning att betona att en del av respondenterna har ett visst intresse för språkliga frågor och kan ha reflekterat kring fenomenet tidigare.

För att kunna dra några relevanta slutsatser förutsatte jag ett minimalt antal respondenter om 200 personer, men mottog svar från drygt dubbelt så många. Värt att betona är att några hundra personer motsvarar en minimal del av den ryska totala befolkningen (jmfr. Trost 2007:38f).

För att skapa trovärdiga resultat präglas enkäten av en hög grad av standardisering och struktur, det vill säga att enkätpåståendena och svarsskalan är formulerade identiskt. Stor vikt lades vid att använda termer med relativt entydig betydelse för att undvika förvirring (*ibid.* 2007:60ff). Studien undviker att ställa respondenten införtvå eller fler påståenden som är mycket lika. Varje påstående besvarades med ett av fem svarsalternativ, som baserats på en Likert-svarsskala. Studien gör endast anspråk på att mäta den dagsaktuella attityden för att vara så kongruent, precis och objektiv som möjligt (Trost 2007:64,74f; Likert, 1932:17ff; appendix 5.2.1).

Frågeenkäten skapades i två varianter. Respondenten uppmanades att endast besvara en av enkäterna vid ett tillfälle. I båda versionerna av enkäten ombads respondenten uppge kön, ålder, bostadsområde och månatliga utgifter (appendix 8.3.4). I version ett av enkäten ställs respondenten inför 20 (varav 18 analyseras) påståenden kring begreppen *gastarbajter* och *uzbek*, medan andra respondenter i version två ställdes inför samma påståenden kring *tjurka* och *trudovoj migrant*. Respondenterna gavs möjlighet att framföra kommentarer om undersökningen i ett öppet skriftfält.

Respondenterna skulle ange i vilken utsträckning de håller med om påståendena. För att maximera studiens validitet formulerades påståendena utifrån Attitudes Toward Illegal Immigration Scale (ATII), som i originalutgåva innehåller 20 påståenden (Ommundsen och Larsen, 1997; appendix 8.3.1). ATII har använts framgångsrikt i flera studier (jmfr. Ommundsen och Larsen, 1999, Ommundsen m.fl., 2002; Van der Veer m.fl., 2008) för att undersöka inställningen gentemot illegala invandrare. Skalan, som i första hand mäter attityden mot illegala invandrare, kan även användas för att undersöka legal invandring genom en uppdatering av attityd- och åsiktsfrågorna (Omundssen m.fl., 2014:467f). Skalan

utvecklades ursprungligen för att mäta amerikaners inställning gentemot illegala invandrare men har utvecklats för att mäta norska och nederländska attityder (Van der Veer m.fl. 2003:205; se även appendix).

Denna studie har gjort en vidareutveckling av ATII för att bättre passa studiens syfte och population. Först och främst valdes åtta av 20 påståendena i ATII. Kriteriet för de valda påståendena är att de är relevanta för Ryssland genom att tangera den ”ryska gruppens” oro kring immigranter (jmfr. Alexeev 2011:509; appendix 8.3.2 & 8.3.5). Övriga påståenden i ATII, som inte är relevanta i samband med en diskussion kring arbetsinvandring (exempelvis “9. The Netherlands/Norway should accept all political refugees.”), har utelämnats. Några påståenden var snarlika varandra och har utelämnats för att säkerställa studiens kongruens (jmfr. Trost 2007:64). Två påståenden, som baseras på ryska medborgares oro kring immigranter relaterat till brottslighet samt ekonomisk och social otrygghet, har lagts till (jmfr. Alexeev 2011); 1) X ökar förekomsten av brottslighet och interetniska konflikter i Ryska Federation och 2) X ökar konkurrensen på arbetsmarknaden för ryssar.

Respondenten besvarar enkäten genom att ange till vilken utsträckning han eller hon håller med om respektive påstående. Vart och ett av de fem svarsalternativen är kodade med en siffra mellan ett och fem. ’Ettan’ uttrycker att respondenten samtycker med påståendet, vilket avspeglar en negativ attityd gentemot arbetsmigranter. ’Femman’ uttrycker att respondenten inte samtycker med påståendet, vilket avspeglar en positiv attityd gentemot arbetsmigranter (se illustration i 5.2.1). Respondenten kan i de angivna alternativen utöver att samtycka och starkt samtycka, respektive motsätta sig och starkt motsätta sig, även välja ett alternativ som avspeglar svårigheter att bemöta påståendet eller osäkerhet. För att öka respondentens fokus samt för den språkliga formens skull var några av frågorna negligerade, till exempel: ”Gästarbetare bidrar till den Ryska Federationen med värdefull arbetskraft.” och ”Uzbeker bidrar inte till den Ryska Federationen med värdefull arbetskraft” (negligerade frågor är markerade **R** i appendix 8.3.4).

I samband med att de inkomna formulärsvaren kodades alla svar med ett heltal mellan ett och fem beroende på valt svarsalternativ. Ett genomsnittsvärde (medelvärde) av samtliga svar sammanställdes för varje påstående. Genomsnittsvärdena för påstående innehållande respektive av de fyra undersökta uttrycken jämfördes för att identifiera samband och brytpunkter. Slutligen analyserades och jämfördes ett medelvärde av samtliga svar förknippade med respektive av de fyra undersökningsorden för att besvara frågeställningarna.

Resultaten redovisas genom en kort genomgång av allmän information kring urvalsgruppen. Därefter diskuteras respondenternas svar inom ämnesgrupperna brottslighet och gränsskydd samt social och ekonomisk otrygghet. För att illustrera svaren används exempel från de kommentarer som respondenterna lämnat. Slutligen jämfördes de fyra

undersökningsorden med ansatsen att bekräfta eller dementera studiens hypoteser och på så vis besvara frågeställningen.

På grund av anpassningen av frågeenkäten för att passa ryska förhållanden, gör studien inte anspråk på att vara jämförbar med studier som gjorts i USA med ATII. Enkäten skapades och genomfördes med Google Forms kostnadsfria tjänster. Analysen av resultaten genomfördes i Microsoft Excel.

4 Begreppsdefinition

Studien fokuserar på begreppen *gastarbajter, trudovoj migrant, uzbek* och *tjurka*. Syftet med begreppsdefinitionen är att beskriva ordens denotativa betydelse samt ge preliminärt stöd för att uttrycken har en konnotativ innebörd. I ordböcker ryms ordens denotativa betydelse, det vill säga gästande arbetare, arbetande migrant, nationsbehörighet och vedträ. I folkmun brukas begreppen ofta synonymt för att beskriva enskilda och grupper av arbetsmigranter. Skriftlig och muntlig kommunikationen speglar begreppens konnotativa betydelse.

Trudovoj migrant är neutralt för att beskriva en arbetande invandrare och associeras eventuellt med konnotation som bidragande till ekonomin och som har arbetsetik/moral (jmfr. Söderlund, 2007:171). *Uzbek* hänvisar neutralt till nationstillhörighet, utan uppenbar koppling till legal status eller personlig karaktäristika. De två återstående undersökningsbegreppen, *gastarbajter* och *tjurka* antas vara stötande och därmed förknippade med en negativ attityd. För att påvisa att begreppen ofta förekommer i en negativ kontext i den ”ryska gruppen” och därmed ge preliminärt stöd för hypoteserna utnyttjar studien följande metoder; ordboksdefinition, korpussökning och en kort diskussion om allmän debatt kring begreppet.

4.1 Lexikal betydelse

De huvudsakliga moderna ryska tolkordböckerna tillskriver de två antaget stötande undersökningsbegreppen varierande betydelser.

Гастарбайтер м. *[gastarbajter]*

1. Рабочий-эмигрант, нанимаемый на работу на менее выгодных условиях, чем гражданин данной страны.

[arbetsemigrant, anställd på mindre fördelaktiga villkor än medborgare i det givna landet.]

(Efremova, 2006)

Гастарба́йтер <тэ>, а. м. [нем. Gastarbeiter] Спец. Рабочий-иммигрант, пользующийся меньшими правами, чем граждане данной страны. (...) В слож. Шансов попасть в опрос не имели ни бомжи, ни гастарбайтеры-нелегалы, ни даже просто те, чье реальное место жительства не совладает с пропиской. ЕЖ, 2002, № 42.

[[Gastarbajter] specialord arbetsimmigrant, som utnyttjas (och har) lägre rättigheter än medborgare i det givna landet. (...) Problematiserat: Varken uteliggarna, de illegala gästarbetarna eller till och med dem, vars verkliga bostad inte överensstämde med folkbokföringen, hade en chans att delta i enkätundersökningen. Ezjednevnij zjurnal nummer 42, år 2002]

(Skljarjevskij, 2006)

Чурка¹ ж. *[tjurka]*

1. Короткий обрубок , кусок дерева или металла
   [kort (ved-)trä, bit av trä eller metall]

Чурка² ж. *[tjurka]*

1. Разг.-сниж. Бесчувственный человек.
   [nedsättande talspråk. Empatilös människa]
2. Употр. как бранное слово
   [används som svärord]

(Efremova, 2006)

ЧУ'РКА, -и, м и ж. [*tjurka*] (…) 1. Глупый, тупой человек. 2. Житель Кавказа, Закавказья и Средней Азии. Он хоть пиджак надень, хоть фрак, все равно ~ой останется. Общеупотр. «чурка» -- короткий обрубок дерева; возм. через уг. или арм. (о военнослужащих из азиатских республик).

[1. Dum, slö människa. 2. Boende i Norra Kaukasus, Södra Kaukasus eller Centralasien. Oavsett om han är klädd i kavaj eller frack, så förblir han en tjurka. ”Allmän användning” – kort avhuggen bit trä; möjligt för kriminell eller armén (om krigstjänstgörande (personer) från de (central)asiatiska republikerna.)]

(Elistratov, 2000)

[Författarens fria översättning.]

Ordboksdefinitionen av *gastarbajter* bekräftar åter antagandet om att begreppet ofta förekommer i en kontext som behandlar en lättutnyttjad, lågkvalificerad utländsk arbetare. Innebörden av begreppet *gastarbajter* åsyftar dock inte direkt en person med ursprung i Centralasien. Definitionen av *tjurka* är bredare och åsyftar på fler egenskaper. Av ordboksdefinitionen framgår att ordet, utöver den ursprungliga betydelsen, är stötande eller en svordom, att det beskriver en dum eller känslolös människa samt att personen härstammar ifrån Centralasien eller Kaukasus.

4.2 Korpusanalys

Först och främst räknades det totala antalet dokument som uttrycken förekom i.

Därefter kontrollerades i hur stor andel av samtliga artiklar som undersökningsorden förekom i samma kontext (sats) som något av testvariablerna i de två grupperna A) brottsbekämpning och gränsskydd och B) Social och ekonomisk otrygghet.
Resultatet är följande (jmfr. Appendix 8.2):

Ord	**Sökterm**	**Förekomst** (totalt antal träffar för resp. uttryck)
Antal källor i sökning (total korpusstorlek): 36 629		
Gastarbajter	**Гастарбайтер**	**359 289**
Trudovoj migrant	**(трудовой мигрант)**	**212 397**
Uzbek	**узбек***	**1 687 789**
Tjurka	Чурка	*34 959*
Rabotnik	Работник	12 623 289
Russkij /rossijskij	русск* или росси*	126 184 653

Tabell 1. Förekomst av begreppen i det totala antal dokument i korpusdatabasen.

A1. Brottslighet: Kriminell (криминал*) eller brottslig (преступн*)

Ord	**Normaliserad frekvens**
Gastarbajter	1,53
Trudovoj migrant	1,15
Rabotnik	0,58
Uzbek	0,92
Russkij /rossijskij	0,74

Tabell 2. Förekomst av de undersökta orden i samma mening som ord som förknippas med kriminell aktivitet, i procent.

Gastarbajter nämns i samband med 1,5 procent av samtliga förekomster i anslutning till kriminell eller brottslig. *Trudovoj migrant* förekommer i 0,4 procentenheter färre fall än *gastarbajter*. Givet att kontexten i medierapportering påverkar allmänhetens attityd och åsikter är det sannolikt att begreppet *trudovoj migrant* är en aning lösare kopplat till åsikter kring kriminalitet och brottslighet än *gastarbajter*. Det neutrala begreppet *rabotnik* förekommer i betydligt färre fall, drygt en halv procent, i samband med kriminell och brottslig. Detta bekräftar att preliminärt att arbetsmigranter oftare förekommer i en negativ kontext än arbetare generellt. Begreppet *uzbek* förekommer i drygt 0,2 procentenheter fler fall än *russkij/rossijskij* i samband med brottslighet.

A2. Gränsskydd: Gräns (грани*) eller deportation (депорт*)

Ord	Normaliserad frekvens
Gastarbajter	1,79
Trudovoj migrant	1,77
Rabotnik	0,35
Uzbek	3,42
Russkij /rossijskij	1,97

Tabell 3. Förekomst av de undersökta orden i samma mening som ord som förknippas med gräns eller deportation, i procent.

Gränskontrollvariablerna förekommer i 1,8 procent av alla publikationer i vilka *gastarbajter* och *trudovoj migrant* omnämns. Variablerna *gräns* och *utvisning* förekommer endast i 0,35 procent av alla artiklar som behandlar det neutrala begreppet *rabotnik*.

I 3,42 procent av de artiklar som omnämner *uzbek* förekommer gräns eller deportation, i jämförelse med *russkij/rossijskij* i knappt två procent.

B. Social och ekonomisk otrygghet: Integration (ассимиляц*) eller skatter (налог*) eller trygghet (*безопасн*)

Ord	Normaliserad frekvens
Gastarbajter	2,66
Trudovoj migrant	2,62
Rabotnik	2,28
Uzbek	2,67
Russkij/rossijskij	0,01

Tabell 4. Förekomst av de undersökta orden i samma mening som ord som förknippas med assimilering/integration och skatter, i procent.

Samtliga begrepp, utom jämförelsevariabeln *russkij/*rossijskij, förekommer i samma mening som integration (eller assimilation), skatter eller trygghet i drygt två procent av alla artiklar. *Gastarbajter* förekommer något oftare än *trudovoj migrant* och *rabotnik*. Begreppet *uzbek* förekommer betydligt oftare än *russkij/rossijskij*.

Korpusundersökningen underbygger antagandena om att begrepp som förknippas med arbetsmigranter förekommer i kontexter som handlar om social otrygghet oftare än motsvarande migrantneutrala ord. Mot denna bakgrund bedöms det intressant att genomföra en bredare och djupare enkätundersökning av uttrycken *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek*.

För att komplettera kontextanalysen och belägga att *tjurka* och *gastarbajter* kan ha konnotationer förknippade med negativa attityder och åsikter har ett fåtal fall av offentlig debatt kring begreppen samlats:

- År 2008 rapporterade dagstidningen Samara Segodnja om ett fall i staden Uchta. En man hängde, i samband med en tatarisk högtidsdag, upp en skyltdocka i snara med texten *tjurka* vid infartsvägen till firandet. Mannen dömdes senare till hets mot folkgrupp samt nedvärdering av värdighet (Samara segodnja, 2008).
- Ytterligare ett omdebatterat fall omfattade producenten Bari Alibasov. Han stämde online-tidsskriften *kapital-grupp.ru* för att ha förtalat honom samt förolämpat honom genom att kalla honom *tjurka*. *Kapital-grupp.ru* hade publicerat en artikel där Alibasov, kännetecknad *tjurka*, anklagades för att i en artikel som enligt uppgift lästes av tio miljoner människor ha påstått att Pusjkins lidelsefulla poem skapats på grundvalarna av hans gonorrérelaterade smärtor. Alibasov hävdade att uttalandet kränkt honom och att tendensen att använda förnedrande uttryck i tryckt media är farlig. Rätten ställde sig på Alibasovs sida och dömde *kapital-grupp.ru* att betala skadestånd (Pravo.ru, 2010).
- År 2014 genomförde en NGO som arbetar med stöd till migrantarbetare i Sankt Petersburg en opinionsundersökning bland främst centralasiatiska migrantarbetare huruvida de upplever att *gastarbajter* är ett nedsättande begrepp. 80 procent av de tillfrågade svarade jakande och lika många bedömer det olämpligt att använda uttrycket i media. En talesman för organisationen hävdar att *gastarbajter* associeras med en person som har begränsad kunskap och lätt kan exploateras samt vars värdighet kan negligeras (Tjaspik, 2014).

4.3 Sammanfattning

Den lexikala analysen och exemplen från den offentliga diskussionen av begreppen *gastarbajter* och *tjurka* underbygger att rubriceringarna har en stötande konnotation och därmed sannolikt är förknippade med en negativ attityd. Korpusundersökningen visar att *gastarbajter* förekom oftare i en kontext som berör brottslighet, gränsskydd och social och ekonomisk otrygghet än de förutsatt neutrala motsvarande begreppen *trudovoj migrant* och *uzbek*. Dessutom förekom majoriteten av begreppen som betecknar arbetsmigranter oftare i kontexten än jämförelsebegreppen som beskriver den ”ryska gruppens” motsvarighet.

Korpusundersökingen ger preliminärt stöd för hypoteserna och legitimerar genomförandet av en djupare undersökning av den ”ryska gruppens” attityd gentemot rubriceringarna som används för arbetsmigranter är befogad i form av en enkätsanalys.

5 Resultat

5.1 Respondentgruppen

Enkätundersökningen samlade 405 ifyllda svarblanketter och var öppen för alla som önskade att delta i. Det fanns inga incitament, utöver det egna intresset, att delta. Författaren utövade inte några påtryckningar eller påminnelser.

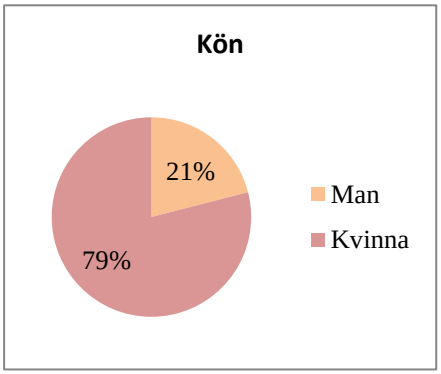

Figur 4. Andel män och kvinnor bland respondenterna

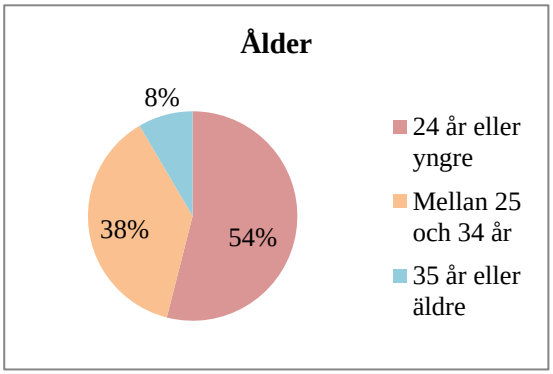

Figur 3. Åldersindelning i respondentgruppen

Enkäten besvarades av en betydligt större andel kvinnor än män. Det låter sig möjligen förklaras av att fler kvinnor var medlemmar i de grupper som publicerade undersökningen.

Majoriteten av respondenterna är under 34 år. Den låga medelåldern låter sig förklaras av att enkäten enbart kunde fyllas i på Internet och att inbjudan att fylla i den distribuerades via sociala nätverk, som gissningsvis används av fler yngre än äldre människor.

Respondentgruppen skulle företräda gemene man i Ryssland. Köns- och åldersfördelningen i respondentgruppen är ojämnt, men eftersom att studien antar att attityder förknippade till skilda begrepp sprids inom familjer och mellan vänner och bekanta bör denna problematik inte vara betydlig.

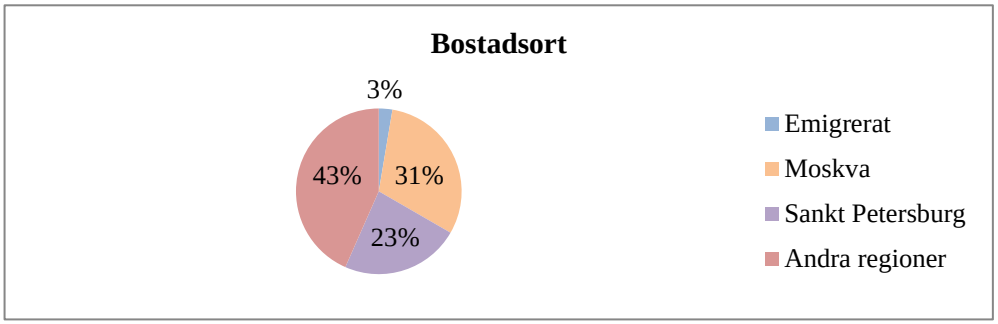

Figur 5. Respondenternas bostadsort. Leningradskaja Oblast', Moskovskaja Oblast', Republiken Tatarstan och andra regioner i Ryssland är sammanslagna till en grupp. 17 personer valde att inte

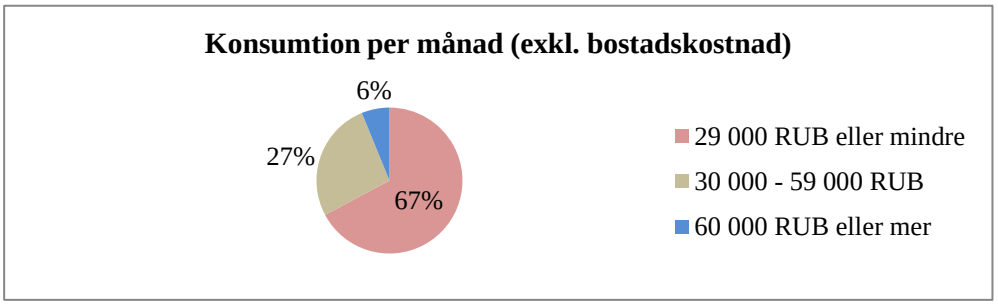

Figur 6. Respondenternas konsumtion per månad. Summan inkluderar inte utgifter för bostad. 33 personer valde att inte svara på frågan.

Respondenterna var relativt väl utspridda i landet.

Majoriteten av respondenterna konsumerar för 29 000 rubel[2] eller mindre i månaden. Nivån är rimlig med tanke på att den ryska medellönen år 2015 är 31 000 rubel.

5.2 Resultat av orden

5.2.1 Svarskala

Svarsskalan är utformad från 1 (negativ attityd) till 5 (positivt attityd). Respondenternas svar är mycket olikartade och genomsnittsvärden ligger i de flesta fall nära 3 (neutralt). Bedömningarna av resultaten nedan bör förstås med bakgrund av att attityden hos den ryska befolkningen är mycket olikartad och att studien belyser en trend.

[2] Motsvarar i maj 2015 4875 SEK (1 RUB=0,17 SEK)

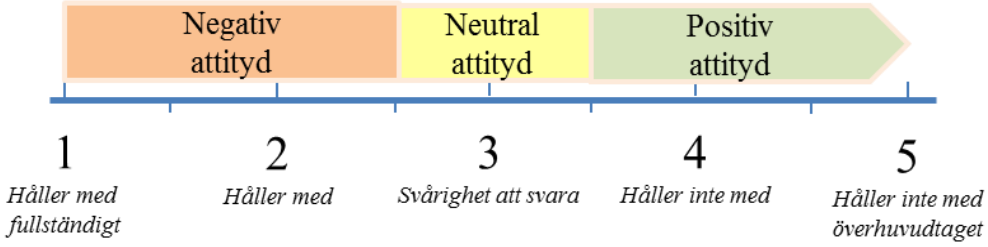

Figur 7. Samband mellan frågeenkätens svarsskala och attityd hos den ”ryska gruppen”.

5.2.2 Inledande kommentarer

I samband med enkätundersökningen inkom knappt hundra relevanta kommentarer om undersökningens utformning, respondenters syn på arbetskraftsinvandring och antaganden bakom ställningstagande.

Flera personer kommenterade för att betona behovet av sympati, tolerans och öppenhet gentemot arbetsmigranter från länder med lägre levnadsstandard än Ryssland.

Många respondenter efterfrågade en tydlig kontext för de olika uttrycken (exempelvis en *uzbek* – är det en rysk medborgare med uzbekiska rötter eller en uzbekisk medborgare som bor i Ryssland?). Under studiens gång kommunicerade jag att undersökningen handlar om hur man i sin kommunikation förehåller sig till begreppet *uzbek* eller *gastarbajter* förutsatt att man inte känner till dennes etniska eller juridiska status i Ryssland, vilket möttes av både förståelse och ifrågasättande. Flera respondenter uppgav att de, på grund av att formulärfrågorna upprepades i anslutning till de två undersökningsorden, upplevde att studien rör sig om en direkt jämförelse mellan två synonymer. Då de erhöll information om studiens begränsade omfattning samt att de finns fler undersökningsformulär minskade tveksamheten.

Flera kommentarer rörde begreppet *tjurka*. Flera av respondenterna var kritiska och uppgav att de hade svårighet att ta ställning till frågorna på grund av att begreppet är mycket nedsättande och inte används av dem själva personligen eller deras närmast anhöriga. Några personer tolkade ordvalet *otnosit’sja* (förhålla sig) i termer av direkt förhållningssätt och betonade att de aldrig skulle förhålla sig direkt diskriminerande mot en annan människa[3]. Ett fåtal personer uppgav att de inte ser någon skillnad mellan begreppet *tjurka* och de övriga begreppen i kontexten arbetsmigrant och svarade därmed identiskt på frågorna.

---

[3] På grund av förvirringen kring påstående 10 (X skall inte utsättas för diskrimminering) utelämnas resultaten ur analysen

Många respondenter uppgav att begreppet *tjurka* saknar en enhetlig definition. Ett antal personer uppgav att *tjurka* är ett uttryck som beskriver en i allmänhet aggressiv och dåligt fostrad person, och att begreppet inte har något med migrantarbetare att göra. Andra personer påstod att *tjurka* används för att beteckna en kriminell person. Angående ursprungsland rådde delade åsikter – Centralasien, Kaukasus eller varifrån som helst. Sammanfattningsvis betonar jag att undersökningen av *tjurka* är problematisk och att många människor, med tanke på ordets mycket negativa konnotation, valt att ge principiella eller social accepterade svar och att resultatet inte nödvändigtvis speglar verklighetens kommunikation.

”(...) Чурки - это дешевая рабочая сила, делающая низкооплачиваемую работу за гроши и живущая в ужасных условиях (например 20 человек в одной строящейся квартире), а трудовой эмигрант - человек ,которые просто работает в другой стране”

[Översättning: ’Tjurka’ – det är billig arbetskraft som utför dåligt betalt arbete för småpengar och som lever under fruktansvärda förhållanden (exempelvis 20 personer i en lägenhet som håller på att byggas), men en ’trudovoj migrant’ är en människa som helt enkelt arbetar i ett annat land.]

Man, 25-34 år

Slutligen, ett fåtal personer uppgav att de förknippar begreppet *trudovoj migrant* med utländska högkvalificerade personer som sitter på chefspositioner i utländska företag i Ryssland.

5.2.3 A: Brottslighet och gränsskydd

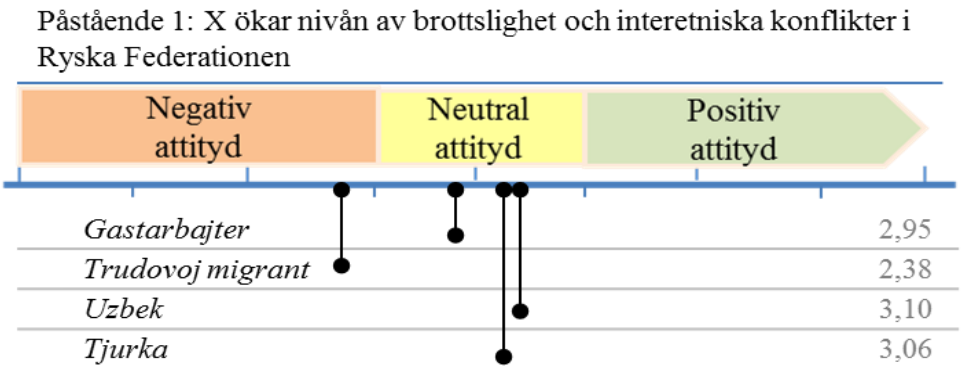

Figur 8. Resultat av påstående 1: brottslighet och interetniska konflikter

Resultatet visar att begreppen *uzbek* och *tjurka* i mindre grad förknippas med brottslighet och konflikter än *gastarbajter* och *trudovoj migrant*. *Trudovoj migrant* förefaller vara det enda begreppet som har en utpräglat negativ konnotation i anslutning till brottslighet och interetniska konflikter inom den ”ryska gruppen”.

Forskning (appendix 8.1) har visat att många i den ”ryska gruppen” oroar sig för det ryska gränsskyddet samt hur myndigheterna hanterar kontrollen av huruvida arbetsmigranter befinner sig och arbetar i Ryssland lagligt.

Många av respondenterna sin syn på vikten av att skilja lagliga arbetsmigranter från olagliga arbetsmigranter. Flera personer uppgav att de utgår ifrån att *trudovoj migrant* och *uzbek* har arbetstillstånd på ryskt territorium. Respondenterna hade delade meningar om huruvida *gastarbajter* är en person som lagligt kan arbeta i Ryssland. Flera personer uttryckte snarare att *gastarbajter* betecknar en person som, oavsett om denne har arbetstillstånd, är lågkvalificerad, enkel att utnyttja och, i några fall, icke-intelligent. Respondenterna var överens om att *tjurka*, ifall det är en arbetsmigrant, är en person som olagligt arbetar i Ryssland. Flera personer underströk att de stödjer en hård process, inkluderande test i ryska språket och allmänkunskap, för att arbetsmigranter ska få ett arbetstillstånd. Ett antal personer underströk också vikten av att arbetsmigranterna talar ryska och assimilerar sitt och sin familjs liv till den ryska kulturella kontexten. Flera personer uppgav att de stödjer deportation av illegala migranter.

”(...) под словами "трудовые мигранты" я понимаю тех, кто находится в стране легально, а под словом "чурки" - скорее, тех, кто приехал нелегально из стран/регионов Кавказа и Средней Азии и выполняет низкоквалифицированную работу.”

[Översättning: ”(…) inom begreppet ’trudovoj migrant’ förstår jag som sådana som befinner sig i landet lagligt, och inom begreppet ’tjurka’ – snarare sådana som kommit illegalt från länder/regioner i Kaukasus och Centralasien och utför lågkvalificerade arbeten.”]

Kvinna, 24 år eller yngre

”Ответы про узбеков давались исходя из предположения, что они легально находятся на территории РФ. (...) Ответы про гастарбайтеров давались исходя из предположения, что они находятся на территории РФ нелегально)”

[Översättning: Svaren om ’uzbek’ gavs med utgångspunkt i förutsättningen att de befinner sig legalt på Ryska Federationens territorium. (…) Svaren om ’gastarbajter’ gavs med utgångspunkt i förutsättningen att dom befinner sig illegalt på Ryska Federationens territorium.]

Man, 35 år eller äldre

Нельзя делать деление на "трудовых мигрантов" и "чурок", надо разделять на легальных и нелегальных рабочих мигрантов. Если рабочие мигранты будут только легальными, работать только по профессии, знать русский язык в пределах, необходимых для профессиональной деятельности, а также основы российской

культуры, они смогут получать оплату труда наравне с россиянами, платить налоги и пользоваться социальным пакетом, не ущемляя при этом права россиян. Все остальные проблемы отпадут сами собой. Нелегалов – депортировать!

[Översättning: Man kan inte göra en uppdelning i ’trudovoj migrant’ och ’tjurka’, man behöver dela in i lagliga och illegala arbetsmigranter. Ifall arbetsmigranter bara är lagliga, utövar sitt yrke, kan ryska språket i den mån som krävs för professionellt yrkesutövande och likaså grundvalarna för den ryska kulturen, så kan de få arbetslön likställd med ryssarna, betala skatt och utnyttja det sociala paketet, utan att göra intrång på ryssarnas rättigheter. Alla andra problem faller bort av sig själva. (När det gäller) illegala (arbetsmigranter) – utvisa (dem)!]

Kvinna, 35 år eller äldre

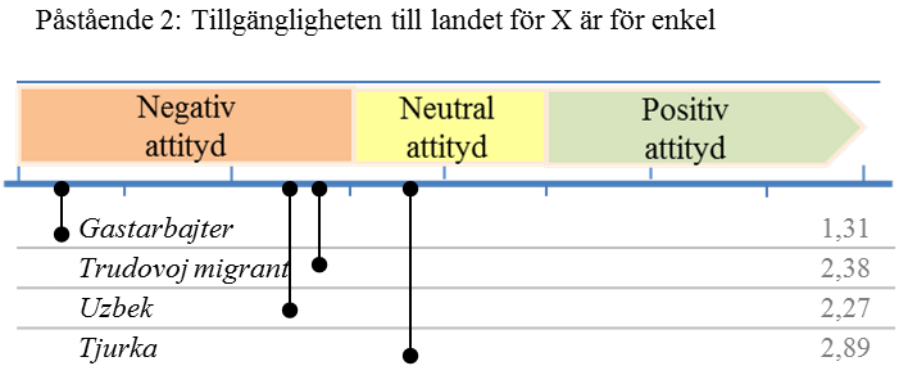

Figur 10 Resultat av påstående 2: tillgänglighet för invandrare

Den ”ryska gruppen” uppgav att de upplever att det är för enkelt för arbetsmigranter att komma och arbeta i Ryssland. *Gastarbajter* är det begrepp som möts av den mest negativa attityden, medan den ”ryska gruppen” förhöll sig mer neutralt till de övriga begreppen. Med tanke på att många respondenter uttryckt att *tjurka* är illegala och att illegala migranter bör deporteras är det förvånande att de i sina svar förhållit sig så positivt inställda till begreppet i samband med landets tillgänglighet.

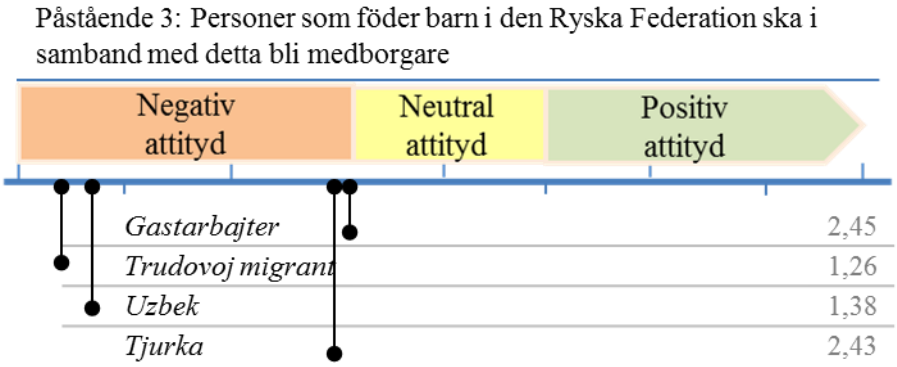

Figur 11. Resultat av påstående 3: Medborgarskap

Det finns inget stöd för att migrantarbetare som, som befinner sig i Ryssland i samband med födsel, ska bli ryska medborgare. Särskilt lågt stöd från den ”ryska gruppen” får påståendet om att *trudovoj migrant* och *uzbek* skulle få ett medborgarskap. Analysen ger inget stöd för att *gastarbajter* och *tjurka* skulle vara förknippat med en mer negativ attityd än *trudovoj migrant* och *uzbek*.

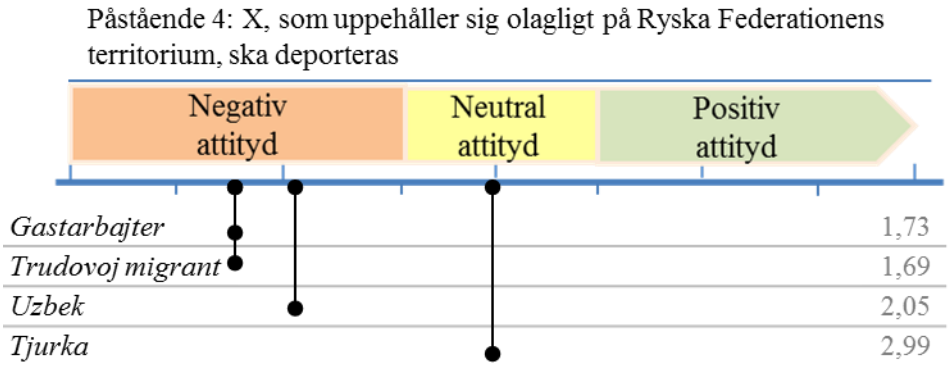

Figur 12. Resultat av påstående 4: utvisning

Många i den ”ryska gruppen” uttryckte att lag och ordning bör upprätthållas och att illegala invandrare, inom vilken många inräknade *tjurka*, ska utvisas. Undersökningen visade att respondenterna gav särskilt stöd till utvisning av gruppen som förknippas särskilt med arbetsmigranter, *gastarbajter* och *trudovoj migrant*. Vidare mättes en negativ attityd gentemot begreppet *uzbek*. Förvånansvärt nog avmättes en neutral attityd för begreppet *tjurka*, vilket med bakgrund mot respondenternas kommentarutlåtanden borde ha varit betydligt mer negativt.

5.2.4 B: Social och ekonomisk otrygghet

Den ”ryska gruppen” lämnade många kommentarer förknippade med oro och kritik gentemot höga sociala kostnader, myndighetsutövande och sociala frågor. Flera personer framhöll arbetsmigranternas vikt för den ryska ekonomin och för arbetsmarknaden. De hävdade att lågavlönade, men inte nödvändigtvis lågkvalificerade, arbeten genomförs dåligt oavsett om en medlem av den ”ryska” eller ”icke-ryska gruppen” utför det. Argumentet bygger på inställningen att någon behöver göra jobbet, och eftersom att uppgifterna inte attraherar den ”ryska gruppen”, är det positivt att utländska arbetsmigranter utför sysslorna till en låg kostnad.

Ett antal personer uttryckte att invandring för dem är en social, snarare än ekonomisk fråga.

Слово "чурки" имеет негативные коннотации, сразу представляются агрессивные, неспособные на ассимиляцию люди, которые раздражают своим образом жизни и культурой, но говорить

о том, что наше государство тратит на них значительные ресурсы, как-то глупо, никто не думает об экономике, только о "понаехали"

[Översättning: ”Begreppet ”tjurka” har en negativ konnotation, man föreställer sig direkt aggressiva människor som är inte är kapabla till assimilering och som med sin livsstil och kultur upprör (andra människor), men att tala om att vår stat slösar betydelsefulla resurser på dem är på något sätt dumt, ingen tänker på (den) ekonomiska (aspekten av saken), utan enbart på ”de hitkomna”.]

Kvinna, 25-34 år

Många kommentarer inkluderade kritik kring hur myndigheterna sköter migrationsfrågor. Några personer uppgav att det är motsägelsefullt av myndigheterna att skärpa kraven på arbetstillstånd samtidigt som svart arbetskraft påstås kontrakteras av den offentliga sektorn.

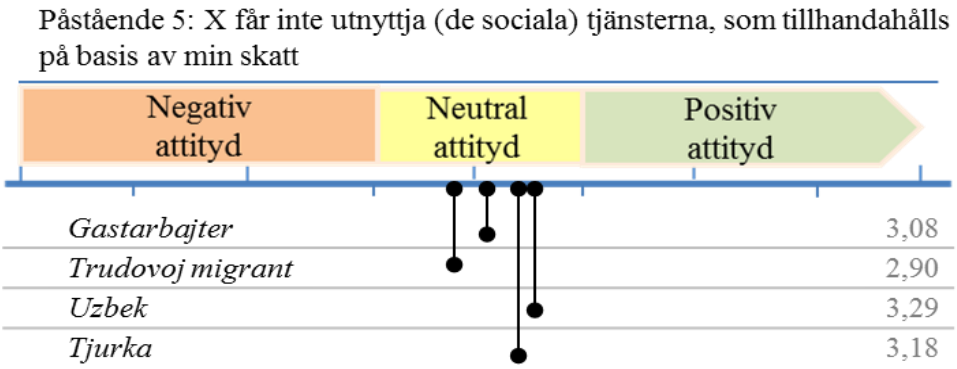

Figur 13. Resultat av påstående 5: skattebaserad samhällsservice

Den ”ryska gruppen” ställde sig relativt neutral till huruvida arbetsmigranter ska få tillgång till skattefinansierade tjänster. Den ”ryska gruppens” attityd var generellt mer positiv till att personer förknippade med begreppen *uzbek* och *tjurka* utnyttjar tjänsterna än *gastarbajter* och *trudovoj migrant*. Enkätsvaren visade en splittrad inställning i den ”ryska gruppen” där några personer uppgav att de inte betalar skatt och därmed inte kan svara och andra uppgav att arbetsmigranter inte bör ha tillgång till skattefinansierade tjänster. En person hävdade att påståendet är paradoxalt på grund av att hon räknar med att arbetsmigranterna arbetar lagligt och därmed själva betalar skatt.

”По факту я сейчас не плачу налоги, так что вопросы про то, на что уходят эти деньги, ко мне имеют слабое отношение. А бесплатная медицина и бесплатное образование такого уровня, что правда - не жалко, пусть всем будет доступно!”

[Översättning: Jag betalar faktiskt inte skatt nu och har därmed en svag attityd till vart de här pengarna går. Men gratis medicin och gratis utbildningen på den nivån, det är sant – inget att sörja, låt det bli tillgängligt för alla.”]

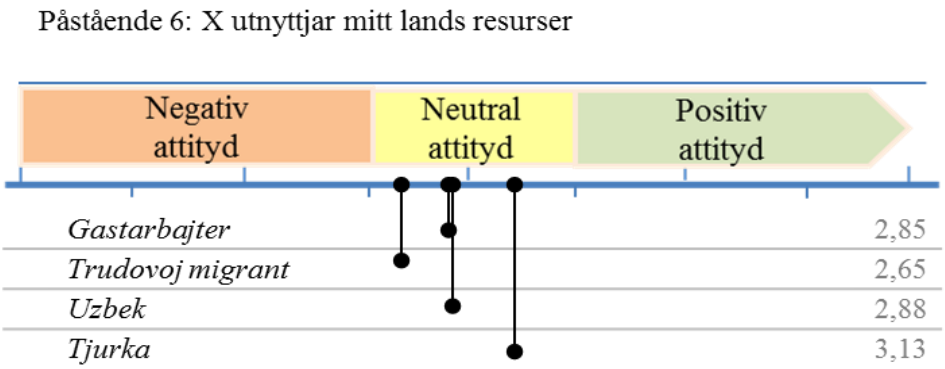

Figur 14. Resultat av påstående 6: resurser

Den ”ryska gruppen” ställde sig neutralt till påståendet om att arbetsmigranter utnyttjar Rysslands resurser.

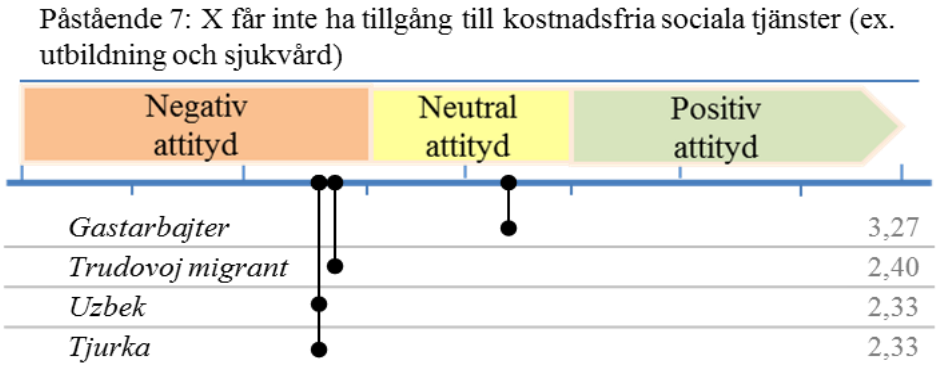

Figur 15. Resultat av påstående 7: kostnadsfri skola och sjukvård

Attityden hos den ”ryska gruppen” gentemot huruvida arbetsmigranter ska ha tillgång till kostnadsfria sociala tjänster är överlag svagt negativ. Begreppet *gastarbajter* är ett undantag som förknippas med en neutral inställning. Några personer kommenterade påståendet med att den offentliga sjukvården borde, oavsett om den är mycket bristfällig, vara öppen för alla behövande.

”(…) [Мигранты] сами к нам едут и не только работают, но и детей бесплатно учат, не ассимилируясь, а живя по своим, почти всегда чуждым для нас правилам. (…) Мы слишком толерантны, а наших чиновников слишком легко купить. Мы и они слишком разные. Мне в таком соседстве некомфортно.”

[Översättning: Migranterna åker själva till oss och arbetar inte bara, utan barnen går även i skolan gratis. De lever utan att assimilera sig enligt sina, för oss nästan alltid, konstiga regler. Vi är för toleranta och våra tjänstemän är för lättköpta. Vi och dom är för olika. För mig är det obekvämt i en sådan omgivning.]

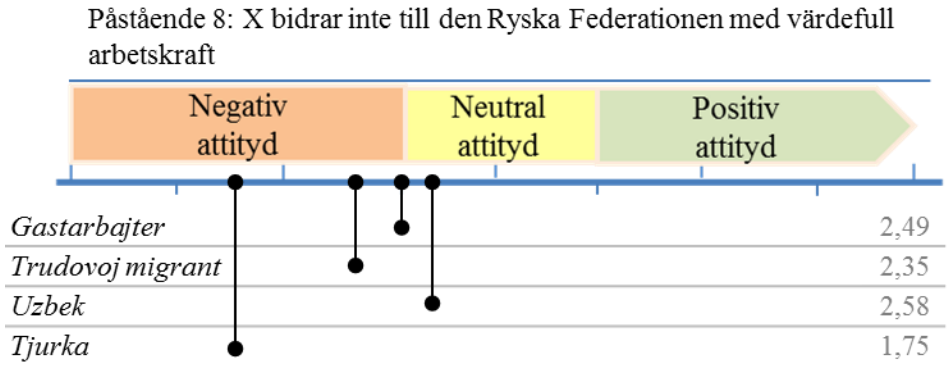

Figur 16. Resultat av påstående 8: arbetskraft

Den ”ryska gruppen” är negativt inställd till påståendet som berör huruvida arbetsmigranter förser Ryssland med värdefull arbetskraft. Attityden går stick i stäv med att många personer framhållit att det är positivt att arbetsmigranterna utför lågavlönade arbeten. Begreppet *tjurka* förknippas med en särskilt negativt attityd, vilket kan bero på att många personer associerar begreppet med en lågkvalificerad person som uppför sig illa, snarare än en arbetsmigrant.

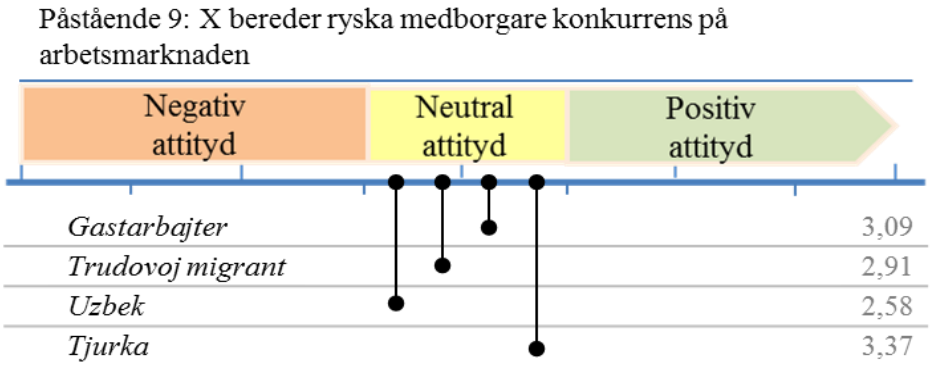

Figur 17. Resultat av påstående 9: konkurrens om arbetsplatser

Attityden gentemot konkurrens är neutral. De smärre skillnader som mättes mellan begreppen kan förklaras av respondenternas inställning till *gastarbajter* och *tjurka* som lågkvalificerad arbetskraft som sällan konkurrerar om positioner som domineras av den ”ryska gruppen”. Påstående 8 och påstående 9 vittnar om att den negativa attityden gentemot arbetsmigranter inte kan förklaras utifrån att de konkurrerar med den ”ryska gruppen”.

5.3 Hypotesprövning

För att dra övergripande slutsatser kring vilken attityd den ”ryska gruppen” förknippar med respektive begrepp, kalkulerades ett genomsnittsvärde av enkätsvaren för de tio påståendena.

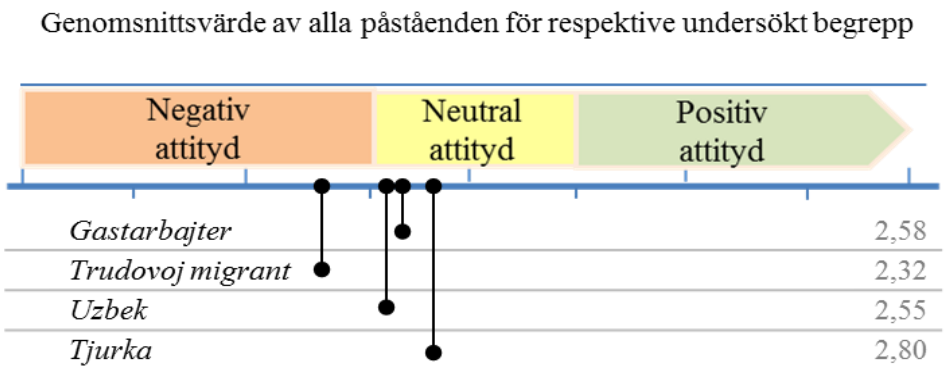

Figur 18. Samlat resultat för samtliga påståenden

Hypoteserna lyder enligt följande:

H1: *trudovoj migrant* är förknippad med en mer positiv attityd än *gastarbajter*

H2: *uzbek* är förknippad med en mer positiv attityd än *tjurka*

Hypotesprövning 1, jämförelse av *trudovoj migrant* och *gastarbajter*:

Begreppet trudovoj migrant har en negativ konnotation till skillnad från *gastarbajter*, som har en neutral konnotation. Begreppet *trudovoj migrant* är därmed förknippat med en mer negativ attityd än *gastarbajter*. Med utgångspunkt i enkätstudien måste hypotesen förkastas.

Hypotesprövning 2, jämförelse av *uzbek* och *tjurka*:

Båda begreppen har enligt enkätstudien en neutral konnotation. De förknippas av den ”ryska gruppen” med en likande, neutral attityd gentemot arbetsmigranter. Studien ger därför inget stöd för hypotesen.

5.4 Problematisering av rubriceringarna

Även om hypoteserna inte har kunnat bekräftas, så har undersökningen bidragit med ny information om de fyra begreppens denotativa och konnotativa innebörder.

Studien, som baserades på internationell och rysk forskning, har tack vare en stor mängd kommentarer kunnat förtydliga vilka områden som den ”ryska gruppen” kopplar till invandring. De tillfrågade förknippar medlemmar i den ”icke-ryska” i högre grad (än sig själva) med brottslighet,

illegalt uppehälle och sociala olikheter som försvårar integration och samlevnad, så kallad inramning. Källorna bakom tryckt och språklig kommunikation, med andra ord både media, offentliga institutioner och anhöriga människor, utövar inramningseffekter som vidmakthåller, sprider och förstärker ramarna, påvisat i korpus- och enkätundersökningen. Då medlemmar i den ”ryska gruppen” ställdes inför påståenden om de fyra rubriceringarna i påståenden förknippade med invandringsopinion tog de till en *priming* strategi, nämligen att inta en negativ eller neutral position.

Av analysen av de enskilda frågorna har det framgått att majoriteten i den ”ryska gruppen” förutsätter att begreppet *trudovoj migrant* betecknar en lagligt arbetande, och eventuellt högkvalificerad, invandrare, inte nödvändigtvis från Centralasien eller före detta Sovjetunionen. *Gastarbajter* betecknar en lågkvalificerad, lättutnyttjad arbetsmigrant med ursprung i Centralasien eller Kaukasus. *Gastarbajter* upplevs vara ett stötande eller förolämpande uttryck.

Studien visar att begreppet *uzbek* fortsatt bör problematiseras och att den ”ryska gruppen” är starkt medvetna om att inte alla som omfattas av begreppet *uzbek* är arbetsmigranter. Undersökningen har inte kunnat påvisa en negativ inställning förknippad med begreppet *uzbek*, under förutsättning att den ”ryska gruppen” är försäkrad om att uppehället i Ryssland är lagligt. Begreppet *tjurka* omfattas i ännu större utsträckning av en oklar och bred definition. I många fall används begreppet överhuvudtaget inte för att beteckna arbetsmigranter, utan istället en outbildad, oförskämd eller aggressiv människa utan bestämd geografisk bakgrund. En jämförelse av enkätundersökningen svar och kommentarer ger en motsägelsefull bild, exempelvis kan *tjurka* förknippas med illegala arbetsmigranter samtidigt som den ”ryska gruppen” stödjer att ge *tjurka* medborgarskap, snarare än att deportera. Fenomenet låter sig sannolikt förklaras av att många respondenter medvetet gett ”social accepterade” svar. Innebörden för *uzbek* och *tjurka* för den ”ryska gruppen” är ospecifik. Begreppen används på olika sätt och för att kännetecknа olika fenomen av olika medlemmar i den ”ryska gruppen”. Det är därmed inte nödvändigtvis meningsfullt att jämföra begreppen i en undersökning som mäter attityd i kommunikation gentemot arbetsmigranter.

Begrepp:	**Gastarbajter**		**Trudovoj migrant**		**Uzbek**		**Tjurka**	
Undersöknings-område	Brottslighet och gränsskydd	Social och ekonomisk otrygghet	Brottslighet och gränsskydd	Social och ekonomisk otrygghet	Brottslighet och gränsskydd	Social och ekonomisk otrygghet	Brottslighet och gränsskydd	Social och ekonomisk otrygghet
Ordböcker (2000, 2006)		Neutral	Neutral		Neutral		Negativ*	Negativ*
Korpusundersökning (2000-2014)	Negativ	Negativ-neutral**	Negativ	Negativ-neutral	Negativ	Negativ-neutral		Negativ**
Enkätundersökning (2015)	Neutral		Negativ		Neutral		Neutral	

* = Den ursprungliga betydelsen är vedträ, i den betydelsen är begreppet neutralt
** = Baseras delvis på fall som uppmärksammats i media

Figur 19. Samlat resultat för studien

En övergripande analys av begreppens denotativa och konnotativa betydelse ger en kompletterande förklaring till resultatet. Alla de fyra

begreppen, undantaget *tjurka*, betecknas i ordbokerna som neutrala begrepp. Den denotativa komponenten, hämtad ur ordböckerna publicerade år 2000 och 2006, av *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* är neutral, och av *tjurka* negativ. Korpusundersökningen, som är baserad på media från år 2000-2014 och kompletterad med ett fåtal fall ur den offentliga debatten, visar att samtliga fyra begrepp ofta förekommer i en kontext som bedöms som negativ eller blandat negativ och neutral av den ”ryska gruppen”.

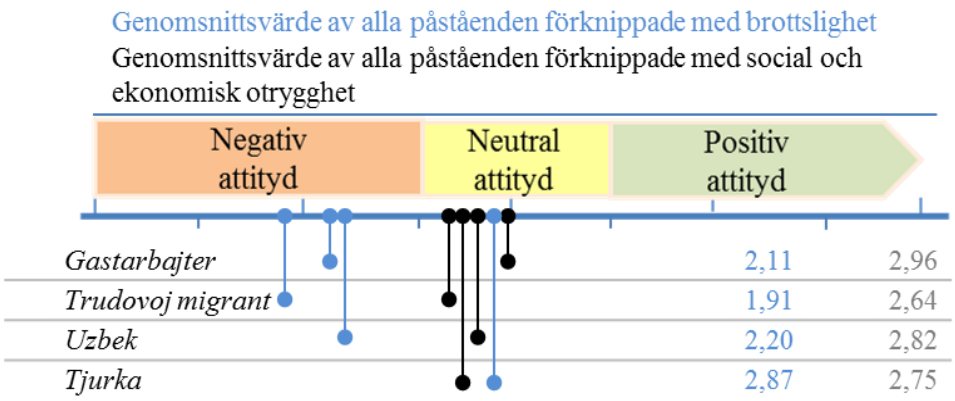

Figur 20. Jämförelse mellan de respektive påståendegrupperna, baserade på invandringsrelaterade orosområden inom den "ryska gruppen"

Figur 17 vittnar om att *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* förekommer i en negativ kontext förknippad med brottslighet och gränsskydd och i en neutral kontext i samband med social och ekonomisk otrygghet. Deras konnotativa innebörd är i kommunikation med andra ord neutral eller negativ beroende på samtalsämne. *Tjurka*-begreppets konnotativa innebörd är utifrån enkätundersökningen däremot helt neutral.

6 Slutsats och förslag till framtida forskning

Denna studie kring den ”ryska gruppens” attityd gentemot arbetsmigranter förser läsaren med en djupare förståelse för fyra begrepp som kan användas för att rubricera arbetsmigranter. Studien har inte kunnat påvisa att vissa uttryck skulle leda till mindre risk att vidmakthålla, sprida och förstärka negativa stereotyper och förutfattade meningar kring invandrare i allmänhet och arbetsmigranter i synnerhet. Begreppen *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* riskerar att bidra till negativa attityder och stereotyper kring migranter, särskilt i samband med en diskussion kring brottslighet och gränsskydd, inom den ”ryska gruppen”. Användning av begreppet *tjurka* innebär en lägre risk att bidra till stereotypskapande, enligt studien, trots att dess denotation är mycket negativ.

En problematiserad analys av den övergripande undersökningen visar att de denotativt neutrala begreppen *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* i sin konnotation är negativt laddade i kommunikation inom den ”ryska gruppen” som handlar om brottslighet eller gränsskydd. Begreppen är dock neutrala eller svagt negativt laddade om kontexten är relaterad till kommunikation kring den ”ryska gruppens” sociala och ekonomiska otrygghet. Studien kan påvisa att en av anledningarna till att begreppens konnotativa laddning skiljer sig från den denotativa är att *gastarbajter*, *trudovoj migrant* och *uzbek* i media sedan millenniumskiftet mycket ofta förekommit i en brottslighetskontext och ofta i en kontext förknippad med social och ekonomisk otrygghet. Begreppet *tjurka* är ett begrepp vars denotation i ordböckerna beskrivs som mycket negativ. I kommunikation inom den ”ryska gruppen” är *tjurka* dock år 2015 ett neutralt begrepp, oavsett kontext, i sin konnotation. Utifrån undersökningen är det därmed rimligt att dra slutsatsen att användningen av begreppet normaliserat innebörder från negativ till neutral. Slutsatsen ges dock med reservation för att begreppet inte kunnat analyseras uttömmande, risken för att respondenterna gett social accepterade svar samt begreppets flera användningsområden.

Studien har också påvisat att den enskilt viktigaste angelägenheten kopplad till arbetsmigranter för den ”ryska gruppen” är deras legala status när de befinner sig i Ryssland. Inställningen är mindre negativ eller neutral såtillvida invandrarna har arbetstillstånd samt talar ryska. Det vore intressant att fråga respondenterna i den här studien hur många procent av arbetsmigranterna de bedömer arbetar illegalt. Det är tveksamt om respondenterna kan skilja mellan lagliga och illegala arbetsmigranter vilket

medför en stor risk att dra alla över en kam. Flera medlemmar i den ”ryska gruppen” påtalade att migrationssituationen är problematisk och uttryckte kritik mot myndigheternas agerande. Studien har inte kunnat uppmäta någon starkare negativ attityd förknippad till ekonomisk otrygghet, exempelvis att arbetsmigranter skulle ha tillgång till offentlig sjukvård, utbildning eller annan service. Den ”ryska gruppen” förefaller inte heller associera arbetsmigranter med konkurrens på arbetsmarknaden.

Inför framtida forskning betonar studien behovet av fördjupad och mer empirisk forskning kring hur attityd och åsikter hänger ihop med skapande och vidmakthållande av stereotyper, både i Ryssland och internationellt. Skalan för att mäta attityder bör utvecklas för att kulturellt passa fler enskilda länder. Enligt denna studie bör fokus, om skalan ska utvecklas för att passa Ryssland bättre, fokusera på brottslighet, illegalt uppehälle och social otrygghet, medan ekonomisk otrygghet inte kunnat påvisats som en stark attitydfaktor. Ett alternativ är att undersöka alternativa skalor, till exempel Xenofobi-skalan (jmfr. van der Veer m.fl., 2011), eller utveckla nya för att mer precist kunna mäta attityder. Framtida studier som fokuserar på attityder gentemot invandrare i den ”ryska gruppen” bör försöka koppla ett bredare grepp kring uttryck som förknippas med invandring. De bör också kunna visa tydligare resultat genom att bedrivas i större skala och nå en bredare urvalsgrupp.

7 Referenser

Alenitsyn, A.. 2010. *Otvety@mail.ru*. Onlineportal. Tillgänglig: [2015-01-20] http://otvet.mail.ru/question/18853654

Alexseev, M.. 2011. “Societal security, the security dilemma, and extreme anti-migrant hostility in Russia”. *Journal of Peace Research* 2011 Volym 48.

Alperovich, V. och Yudina, N. 2014. The Ultra-Right Shrugged: Xenophobia and Radical Nationalism in Russia, and Efforts to Counteract Them in 2013. Rapport. SOVA Center. Tillgänglig 2015-01-10 http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/reports-analyses/2014/03/d29236/ .

Aronson, E. 1999. *The Social Animal*. New Work : Palgrave Macmillan. Åttonde utgåvan.

Augustinos, M. och Quinn, C.. 2003. “Social categorization and attitudinal evaluations: illegal immigrants, refuges, or asylum seekers?”. *New Review of Social Psychology*. Volym 2 , s. 29 - 37.

Barchard, K., Hensley, S., Anderson, E., och Walker, H.. 2013. “Measuring the Ability to Perceive the Emotional Connotations of Written Language”. *Journal Of Personality Assessment*. Volym 95, nummer 4, s. 332-342.

Boomgaarden, H. och van Klingeren, M.. 2011. “The Conditioning Impact of Information Environments on EU Public Opinion Dynamics, Germany 1994 -2006”. Konferenspapper.

Brown, J.. 2005. "Research Methods for Applied Linguistics: Scope, Characteristics, and Standards." i *The Handbook of Applied Linguistics*. Davies, Alan and Catherine Elder (eds). Blackwell Publishing. Onlinebok. Tillgängligt: 2015-01-22. http://www.blackwellreference.com.ludwig.lub.lu.se/subscriber/tocnode.html?id=g9781405138093_chunk_g978140513809325

Deaux, K.; Reid, A.; Martin, D. och Bikmen, N.. 2006. “Ideologies of Diversity and Inequality: Predicting Collective Action in Groups Varying in Ethnicity and Immigrant Status”. *Political Psychology*, Volym 27, Nummer 1.

Druckman, J. och Wild, P.. 2011. “What’s It All About?: Framing in Political Science”, i Gideon, K., (red). *Perspectives on Framing*. New York: Psychology Press / Taylor & Francis.

Efremova, T.. 2006. Современный толковой словарь русского языка [=Moderna tolklexikonet över ryska språket]. Moskva : AST Astrel’

Elistratov, V.. 2000. Словарь русского арго [=Lexikon över rysk slang]. Moskva : Азбуковник, Русские словари. Tillgängligt (delvis): 2015-01-20 http://slovari.ru/search.aspx?s=0&p=3068&di=vargo&wi=13641.

Esaiasson, P.; Gilljam, M.; Oscarsson, H.; Wängnerud, L.. 2007. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Stockholm : Nordstedts juridik.

Florinskaja, J.. 2013. Масштабы трудовой миграции в Россию [=Omfattningen av arbetsmigrationen till Ryssland]. Rapport. *Rossijskij Sovjet po mezjdunarodnim djelam*. Tillgänglig: 2014-12-28 http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=2342#top .

FMS (=Federalnaja Migratsionnaja Sluzjba). 2015. Statistika. Informationsdatabas. Tillgänglig 2015-01-22 http://www.fms.gov.ru/about/statistics/data/

Integrum. ”Мониторинг СМИ: Архив, Анализ, Лента” [= Mediabevakning: arkiv, analys, flöde]. Korpusdatabas, tillgängligt: 2015-01-21 http://www.integrum.ru/dostup-smi

International Organization for Migration. 2012. “Facts & Figures on world migration.” Informationsportal, tillgängligt: 2015-01-21 http://www.iom.sk/en/about-migration/

Keum, H., Hillback, E., Rojas, H., De Zuniga, H., Shah, D., och McLeod, D.. 2005. Personifying the Radical: How News Framing Polarizes Security Concerns and Tolerance Judgments. *Human Communication Research*, volym 31, utgåva3, s. 337-364.

Kinder, D. och Sanders, L.. 1996. *Divided by color: Racial politics and democratic ideals*. Chicago : University of Chicago Press.

Likert, R.. 1932. A Technique for the Measurement of Attitudes. New York : Archives of Psychology. Tillgänglig: 2015-01-03 http://www.voteview.com/Likert_1932.pdf

McEnery, T. and Hardie, A.. 2012. *Corpus Linguistics : Method, Theory and Practice*. Cambridge : Cambridge University Press.

Ommundsen, R. och Larsen, K.. 1997. “Attitudes toward illegal aliens: the reliability and validity of a Likert-type scale”. *Journal of Social Psychology* , volym 137, utgåva 5, s. 665 – 667.

Ommundsen, R. och Larsen, K.. 1999. ”Attitudes toward illegal immigration in Scandinavia and the United States”. *Psychological Reports*. Volym 84, s. 1331 - 1338.

Ommundsen, R., van der Veer, K.,Mørch, S., Hak, T. & Larsen.,K.S.. 2002. “Attitudes toward illegal immigration: A cross-national methodological comparison”. *The Journal of Psychology*. Volym 136, s. 103-110.

Ommundsen, R., Van der Veer, K., Krumov, K., Van Le, H., & Larsen, K. 2008. ”Scale development to measure attitudes toward undocumented migration”. *Scandinavian Journal of Psychology*. Volym 49, 357-363.

Ommundsen, R., Van der Veer, K., Larsen, K., and Eilertsen, D.. 2014. "Framing unauthorized immigrants: the effects of labels on evaluations." *Psychological Reports.* Volym 114, nummer 2, s. 461-478.

Pravo.ru. 2010. Бари Алибасов отсудил 1,1 млн у портала, обозвавшего его "чуркой" [=Bari Alibasov stämde portalen, som kallat honom ”tjurka”, på 1,1 miljon rubel]. Artikel på informationsportal (2010-03-23), författare okänd. Tillgänglig: 2015-01-04 http://pravo.ru/news/view/26784/.

Samara Sevognja. 2008. Суд Ухты рассмотрит дело местного жителя, вывесившего на улице манекен с надписью "чурка" [=Uchtas domstol prövar invånare som utomhus hängt upp en skyltdocka med påskriften ”tjurka”]. Tidningsartikel (2008-08-08), författare okänd. Tillgänglig: 2015-01-04 http://news.samaratoday.ru/news/149985/.

Sjarafutdinova, A.. 2015. Патенты и экзамены по русскому: как новые законы изменят жизнь мигрантов [=Tillstånd och examen i ryska: hur de nya lagarna ändringar migranternas liv]. Tidningsartikel, Argumenty i fakty Kazan internetutgåva (2015-01-15). Tillgänglig: 2015-05-12 http://www.kazan.aif.ru/society/1426178.

Skljarjevckij, G. (red.). 2006. Толковой словарь русского языка начала XXI века [=Tolklexikonet över ryska språket i början av det tjugoförsta århundradet]. Moskva : EKSMO.

Stubbs, M.. 2005. "Language Corpora." *i The Handbook of Applied Linguistics*. Davies, Alan and Catherine Elder (red.). Blackwell Publishing.. Onlinebok. Tillgängligt: 2015-01-22 http://www.blackwellreference.com.ludwig.lub.lu.se/subscriber/tocnode.html?id=g9781405138093_chunk_g97814051380939

Söderlund, M. 2007. “THE ROLE OF NEWS MEDIA IN SHAPING AND TRANSFORMING THE PUBLIC PERCEPTION OF MEXICAN IMMIGRATION AND THE LAWS INVOLVED”. *Law & Psychology Review*, upplaga 31, s. 167-177.

Teorell, J. och Svensson, T.. 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod.* Malmö: Liber.

Tjaspik (novosty). 2014. Слово «гастарбайтер» расценили как оскорбление [=De bedömde att ordet “gastarbajter” är förolämpande]. Tidningsartikel (2014-02-17), författare okänd. Tillgänglig: 2015-01-20 http://www. chaspik.spb.ru/people/slovo-gastarbajter-rascenili-kak-oskorblenie/.

Tyuryukanova, E.. 2008. Labour migration from CIS to Russia – new challenges and hard solutions. Rapport. Center of Migration Studies. Tillgänglig: 2014-12-28 http://www.migorcenter.ru

Van der Veer, K.; Yakushko, O., Ommundsen, R. och Higler, L.. 2011. “Cross-national Measure of fear Based Xenophobia: Development of a cumulative scale.” *Psychological Reports.* Volym 109, utgåva 1, s. 27-42.

Van der Veer, K., Ommundsen R, Hak T, Larsen K. 2013. ”Meaning Shift of Items in Different Language Versions. A Cross-National Validation Study of the Illegal Aliens Scale”. Quality & Quantity . Volym 37, nummer 2.

World Bank, 2015. Remittances data - Bilateral Remittances Matrices. Tillgänglig: 2015-01-20 http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/Bilateral_Remittance_Matrix_2014.xlsx.

8 Appendix

8.1 Bakgrundsinformation

232 miljoner människor, eller 3,2 % av världens befolkning, uppskattas vara migranter. Ryssland är, näst efter USA, det land där flest migranter uppehåller sig och varifrån flest penningsförsändelser till hemländerna skickas (International Organization for Migration, 2012). Rysslands åldrande befolkning, i kombination med en växande ekonomi, har sedan början av 2000-talet förstärkt landets behov av arbetskraftsinvandring. De huvudsakliga grupperna av arbetskraftsinvandrare kommer ifrån närliggande länder i Europa, Kaukasus och Asien. Flest immigranter kommer ifrån Ukraina, Uzbekistan, Tadzjikistan, Armenien och Kina (FMS, 2015).

Trots att utländsk arbetskraft idag är ett självklart inslag i den ryska samhällsbilden, visar Alexeev att det bland ryska medborgare finns ett starkt negativ inställning gentemot invandrargrupper från före detta Sovjetunionen och Kina. Hans forskning visar att ryska medborgare i många fall bedömer att invandring som ett hot som för med sig brottslighet, bristande gränskontroll samt social och ekonomisk otrygghet. Invandringen upplevs leda till en ökad kriminalitet och etniska konflikter. Hotet bedöms också vara riktat mot den ryska statens funktionsduglighet, vilket enligt Alexeev bidrar till ett starkt stöd bland ryska medborgare för deportation av invandrare till sina hemländer. Slutligen upplevs ett hot om den ryska befolkningens välfärd ifråga om konkurrens kring arbetstillfällen samt höga kostnader för välfärdssektorn (främst skola och sjukvård) (jmfr. Alexseev, 2011:515ff).

Arbetsmigranternas hemländer har i nästan samtliga fall under en lägre tid präglats av ekonomisk och politisk instabilitet, med svag social infrastruktur och hög arbetslöshet som följd. I hemländerna är arbetsvillkoren ofta sämre och lönenivån betydligt lägre än i Ryssland. Den utländska arbetskraften arbetar ofta för att kunna försörja sin familj i sitt hemland och de hemskickade medlen utgör en betydelsefull den av ekonomin i flera av de post-sovjetiska staterna (World Bank, 2015).

I Ryssland är arbetskraftinvandrarna är främst sysselsatta inom byggindustrin, handel och tillverkning (Tyuryukanova, 2008).

År 2011 uppehöll sig 1,7 miljoner arbetsimmigranter lagligt i Ryssland. Uppskattningsvis befann sig ytterligare mellan 1,5 och 15 miljoner utländska arbetsmigranter olagligt på ryskt territorium (Florinskaja, 2013).

År 2015 reformerades lagstiftningen för arbetsmigranter. Det federala kvotsystemet för arbetsmigranter ersattes med regionala arbetstillstånd. För att få ett arbetstillstånd krävs att arbetsmigranten avlägger ett avgiftsbelagt test i ryska språket, historia och lagstiftning. Migrationsmyndigheterna motiverar ändringarna med att färre och färre arbetsmigranter, särskilt unga människor som växt upp efter Sovjetunionens fall, har tillräckliga språk- och allmänkunskaper för att arbeta i Ryssland (Sjarafutdinova, 2015).

SOVA Center rapporterar kontinuerligt om utvecklingen av främlingsfientlig brottslighet i Ryssland. Våldsbrotten mot invandrare har ökat under hela 2000-talet. År 2013 ökade antalet rasistiska våldsdåd och den centralasiatiska invandrargruppen var den mest drabbade. Våldsbrott förekommer både på såväl offentliga platser, såsom i tunnelbanan och på gatan, som i samband med intrång i migrantbebodda lägenheter. Bakom brotten står främst grupper med nationalistisk agenda och ultrahögern. SOVA anmärker på den ryska statens motsägelsefulla behandling av problemet – medan de federala myndigheterna kontinuerligt förkastar våld mot invandrare samarbetar flera ultraradikala högergrupper med polisen och de federala migrationsmyndigheterna för assistans i samband med tillslag mot misstänkta illegala invandrare (Alperovich och Yudina, 2014).

8.2 Korpusanalys

1. Träffar för гастарбайтер = 359 289
2. Träffar för (гастарбайтер и (криминал* или преступн*) 5484 (0,0152635)
3. Träffar för (гастарбайтер и (грани* или депорт*)) 6445 (0,0179382)
4. Träffar för (гастарбайтер и (ассимиляц* или налог* или безопасн*)) 9576 (0,0266526)
5. Träffar för (трудовой мигрант) = 212 397
6. Träffar för ((трудовой мигрант) и (криминал* или преступн*)) 2434 (0,0114597)
7. Träffar för ((трудовой мигрант) и (грани* или депорт*)) 3751 (0,01766032)
8. Träffar för ((трудовой мигрант) и (ассимиляц* или налог* или безопасн*)) 5569 (0,0262198)
9. Träffar för работник = 12 623 289
10. Träffar för (работник и (криминал* или преступн*) 73169 (0,0057963)
11. Träffar för (работник и (грани* или депорт*)) 44044 (0,0034891)
12. Träffar för (работник и (ассимиляц* или налог* или безопасн*)) 287376 (0,0227655)
13. Träffar för узбек* = 1 687 798

14. Träffar för (узбек* и (криминал* или преступн*)) 15480 (0,009172)
15. Träffar för (узбек* и (грани* или депорт*)) 58797 (0,03424403)
16. Träffar för (узбек* и (ассимиляц* или налог* или безопасн*)) 45043 (0,0266874)
17. Träffar för (русск* или росси*) = 126 184 653
18. Träffar för ((русск* или росси*) и (криминал* или преступн*) 937524 (0,0074298)
19. Träffar för ((русск* или росси*) и (грани* или депорт*)) 2467848 (0,0195574)
20. Träffar för ((русск* или росси*) и (ассимиляц* или налог* или безопасн*)) 148925 (0,0011802)
21. Träffar för чурка = 34959

Inställningar:
Corpus: Integrum media och bloggarkiv
Villkor: Ord förekommer i en mening
Tidsperiod: 01.01.2000 - 31.12.2014
Katalog: Архивы. Центральные СМИ, Архивы. Региональные СМИ, СМИ: Центральная пресса, СМИ: Центральные информагентства, СМИ: Региональная пресса, СМИ: Региональные информагентства, СМИ: Центральные интернет-издания, СМИ: Региональные интернет-издания, СМИ: Корпоративные издания online, СМИ: Центральные ТВ и радио, СМИ: Центральные ТВ и радио online, СМИ: Региональные ТВ и радио, СМИ: Региональные ТВ и радио online, Информация официальных учреждений, Блоги - 2 000 000.
Totalt antal källor: 36629

8.3 Enkätsundersökning

8.3.1 ATII Europa

Den ursprungliga Illegal Aliens Scale (van der Veer *et. al.*, 2013:205f) med tjugo frågor. De åtta fetmarkerade påståendena valdes ut för översättning till skalan som används i den här studiens frågeenkät. Övriga påståenden utelämnades.

1. Illegal aliens should not benefit from my tax money.
2. Our taxes should be used to help those residing illegally in The Netherlands/Norway.
3. There is enough room in this country for everyone.
4. Illegal aliens are not infringing on our country's resources.
5. Illegal aliens are a nuisance to society.
6. There should be open international borders.

7. Access to this country is too easy.
8. Illegal aliens should be excluded from social welfare.∗
9. The Netherlands/Norway should accept all political refugees.
10. Illegal aliens who give birth to children in The Netherlands/Norway should be made citizens.
11. Illegal aliens cost The Netherlands/Norway millions of guilders/kroner each year.
12. Illegal aliens should be eligible for welfare.
13. Illegal aliens provide The Netherlands/Norway with a valuable human resource.
14. The government should pay for the care and education of illegal aliens.
15. Illegal aliens should not have the same rights as Dutch/Norwegian citizens.
16. Illegal aliens have rights, too.
17. Taking care of people from other nations is not the responsibility of The Netherlands/Norway.
18. All illegal aliens deserve the same rights as Dutch/Norwegian citizens.
19. Illegal aliens should be forced to go back to their own countries.
20. Illegal aliens should not be discriminated against.

8.3.2 ATII Ryssland

Frågeenkäterna distribuerades via sociala medier och e-mail. De bestod av ett inledningsbrev med instruktioner, fem frågor kring personen samt tjugo påståenden att bedöma. De två första delarna är identiska i båda versionerna av enkäten, medan den sista delen skiljer sig. Påståendena i version 1.1 beträffar *uzbek* och *gastarbajter* och påståendena i version 1.2 beträffar *tjurka* och *trudovoj migrant*, som byts ut mot X. De två fetmarkerade påståendena är formulerade utifrån Alexeev (2011) för att komplettera med ytterligare orosmoment som observerats hos den ryska befolkningen. Fråga 5 utelämnades ur analysen på grund av svårigheter att analyserna resultatet.

1. **X повышают уровень преступности и\или межнациональных конфликтов в РФ**
2. Доступ в страну для X слишком прост (=Access to this country is too easy.)
3. Рожающие детей в РФ X должны получать из-за этого гражданства (=Illegal aliens who give birth to children in The Netherlands/Norway should be made citizens.)
4. X, пребывающие на территории РФ нелегально, должны быть депортированы (=Illegal aliens should be forced to go back to their own countries.)
5. X не используют ресурсы моей страны (=Illegal aliens are not infringing on our country’s resources.)

6. X должны иметь доступ к бесплатным социальным услугам (н-р образование, медицина) (=Illegal aliens should be eligible for welfare.)
7. X не должны пользоваться благами, предоставляемыми из моих налогов (=Illegal aliens should not benefit from my tax money.)
8. X предоставляют РФ ценную рабочую силу (=Illegal aliens provide The Netherlands/Norway with a valuable human resource.)
9. **X представляют конкуренцию для россиян в плане работы**
10. X не должны подвергаться дискриминации (=Illegal aliens should not be discriminated aganist) – resultatet av påstående tio använts i analysen på grund av att majoriteten av respondenterna svarade att X inte skall diskrimmineras. Frågan bedöms ha varit för direkt ställd för att vara meningsfull att undersöka.

8.3.3 Inledningsbrev

Ämnesrad och rubrik: Опрос по отношению населения к мигрантам в Российской Федерации

Здравствуйте!

Я буду очень рад, если бы Вы могли потратить пять минут Вашего времени, чтобы заполнить эту анкету. Опрос пишется в области русской лингвистики и исследует отношение населения к мигрантам в Российской Федерации. Данный опрос является частью моей бакалавриатской диссертации, пишущейся мной в Университете Лунда.

Вам нужно будет в анкете рассудить 20 высказываний. Для каждого Вы можете выбрать один из следующих вариантов:

- Полностью согласен (без возражений)
- Согласен (в принципе, но с возраженями)
- Затрудняюсь ответить (из-за сомнения или трудности понимания вопроса)
- Не согласен (в принципе, или с возраженями)
- Полностью не согласен (без возражений)

Ваши ответы анонимны. Информация по возрасту, месту проживания и затратам собирается с целью обеспечения разнообразия среди респондентов. Обратите внимание на то, что несколько высказываний в анкете могут быть оскорбительными.

Вы можете заполнить анкету сразу в e-mail или открыть ссылку. Я был бы очень благодарен, если бы Вы переслали данный опрос Вашим друзьям. Чем более число ответов, тем достовернее и веселее!

Если у Вас возникнут какие-либо вопросы или затруднения, обращайтесь к henrik@toremark.se.
Спасибо огромное!

[Översättning: *God dag!*
Jag är mycket glad om du skulle vilja lägga fem minuter av din tid för att fylla i den här enkäten. Undersökningen skrivs på ämnet rysk lingvistik och utreder befolkningens förhållande till invandrare i den Ryska Federationen. Det aktuella undersökningen utgör en del av min kandidatuppsats som skrivs vid Lunds universitet.
I enkäten kommer ni att bedöma 20 påståenden. För varje [påstående] kan ni välja ett av följande alternativ:

- *Håller med till fullo (utan invändningar)*
- *Håller med (i princip, men med invändningar)*
- *Har svårt att svara (på grund av tveksamhet eller svårigheter att förstå frågan)*
- *Håller inte med (i princip, men med invändningar)*
- *Håller inte med alls (utan invändningar)*

Era svar är anonyma.
Information kring ålder, bostadsort och utlägg insamlas för att säkerställa variation bland respondenterna. Observera att vissa av påståendena kan uppfattas som förolämpande. Ni kan fylla i enkäten via e-mail eller genom att öppna länken. Jag är mycket tacksam om ni har möjlighet att vidarebefordra enkäten till era vänner. Ju fler svar, desto trovärdigare och roligare!
Om ni har frågor eller svårigheter,vänd er till henrik@toremark.se.

Tack så mycket!]

8.3.4 Frågor om respondenten

Svarsalternativen förtydligas under frågan.

Вы были рождены в Российской федерации? Или является ли русский Ваш родной язык? Или прожили ли Вы в Российской федерации не менее пяти лет?

- Да
- Нет [alternativet diskvalificerar respondenten]

Укажите Ваш пол:
- Мужской
- Женский
- Другой/ Не хочу отвечать

Укажите Ваш возраст:
- Младше 24 лет (utbytt till 24 года или младше)
- От 25 до 34 лет
- Старше 35 лет (utbytt till 35 лет или старше)
- Не хочу отвечать

Укажите место Вашего постоянного жительства:
- Москва
- Московская область
- Санкт-Петербург
- Ленинградская область
- Республика Татарстан
- Другой субьект Российской Федерации
- Эмигрировал(а)
- Не хочу отвечать

Укажите Ваши месячные затраты (не включая квартплату):
- Менее 29 000 рублей
- 30 000 – 59 000 рублей
- Больше 60 000 рублей
- Не хочу отвечать

8.3.5 Påståenden

Varje fråga inleds med ett påstående, varefter respondenten tillfrågades: *Согласы ли Вы с данным высказанием?* och kunde välja mellan svarsalternativen:
- Полностью согласен
- Согласен
- Затрудняюсь ответить
- Не согласен
- Полностью не согласен

<u>Enkät 1:</u>

1. Узбеки не должны пользоваться благами, предоставляемыми из моих налогов
2. Узбеки используют ресурсы моей страны
3. Доступ в страну для узбеков слишком прост
4. Рожающие детей в РФ узбеки должны получать из-за этого гражданства **R**
5. Узбеки не должны подвергаться дискриминации **R**

6. Узбеки должны иметь доступ к бесплатным социальным услугам (н-р образование, медицина) **R**
7. Узбеки предоставляют РФ ценную рабочую силу **R**
8. Узбеки , пребывающие на территории РФ нелегально, должны быть депортированы
9. Узбеки повышают уровень преступности и\или межнациональных конфликтов в РФ
10. Узбеки представляют конкуренцию для россиян в плане работы
11. Гастарбайтеры не должны пользоваться благами, предоставляемыми из моих налогов
12. Гастарбайтеры используют ресурсы моей страны
13. Доступ в страну для гастарбайтеров слишком труден **R**
14. Рожающие детей в РФ гастарбайтеры не должны получать из-за этого гражданства
15. Гастарбайтеры не должны подвергаться дискриминации **R**
16. Гастарбайтеры не должны иметь доступ к бесплатным социальным услугам (н-р образование, медицина)
17. Гастарбайтеры предоставляют РФ ценную рабочую силу **R**
18. Гастарбайтеры, пребывающие на территории РФ нелегально, не должны быть депортированы **R**
19. Гастарбайтеры повышают уровень преступности и\или межнациональных конфликтов в РФ
20. Гастарбайтеры представляют конкуренцию для россиян в плане работы

<u>Enkät 2:</u>

1. Чурки не должны пользоваться благами, предоставляемыми из моих налогов
2. Чурки используют ресурсы моей страны
3. Доступ в страну для чурок слишком прост
4. Рожающие детей в РФ чурки должны получать из-за этого гражданства **R**
5. Чурки не должны подвергаться дискриминации **R**
6. Чурки не должны иметь доступ к бесплатным социальным услугам (н-р образование, медицина)
7. Чурки предоставляют РФ ценную рабочую силу **R**
8. Чурки, пребывающие на территории РФ нелегально, должны быть депортированы
9. Чурки не повышают уровень преступности и\или межнациональных конфликтов в РФ **R**
10. Чурки представляют конкуренцию для россиян в плане работы
11. Трудовые мигранты не должны пользоваться благами, предоставляемыми из моих налогов

12. Трудовые мигранты используют ресурсы моей страны
13. Доступ в страну для узбеков слишком прост
14. Рожающие детей в РФ узбеки должны получать из-за этого гражданства **R**
15. Трудовые мигранты не должны подвергаться дискриминации **R**
16. Трудовые мигранты должны иметь доступ к бесплатным социальным услугам (н-р образование, медицина) **R**
17. Трудовые мигранты предоставляют РФ ценную рабочую силу **R**
18. Трудовые мигранты, пребывающие на территории РФ нелегально, должны быть депортированы
19. Трудовые мигранты повышают уровень преступности и\или межнациональных конфликтов в РФ
20. Трудовые мигранты представляют конкуренцию для россиян в плане работы

Anmärk: Svarsskalan är konstruerad så att en hög överensstämmelse med påståenden innebär en negativ attityd gentemot arbetsmigranter. Några påståenden i varje enkät är omvända och markerade med R i appendix.